

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Trismegistus Doctrinæ Christianæ Tertio Continuatus,
Seu Brevis Expositio Sciendorum De Ultima Voluntate
Hominis Christiani In Spiritualibus, Atque Temporalibus,
Methodo Morali-Theologica concinnata, ...**

Mayr, Cherubinus

Salisburgi, [ca. 1735]

Distinctio Prima. De Ultima Voluntate Hominis Christiani In Spiritualibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42295

DISTINCTIO PRIMA.

DE

ULTIMA VOLUNTATE HOMINIS CHRISTIANI IN SPIRITUALIBUS.

Quemadmodum in principio, totò-
que decursu rationalis vitæ pri-
ma semper cura homini Christia-
no habenda est de Spiritualibus,
& præsertim fine suo ultimo, mediisque ad
eum consequendum præordinatis, juxta il-
lud *Matth. 6. Querite primum Regnum DEI, &
justitiam ejus; & hæc omnia adjicientur vobis:*
ita vel maximè appropinquante, vel me-
moriam occurrente illius vitæ termino, pri-
mò de Spiritualibus, & postindè solùm de
temporalibus, cui talia possidere datum est,
curare oportet; tantò sollicitiùs de illis,
quàm de istis; quòd de istis solùm relin-
quendis, de illis autem vel acquirendis, vel

A

re-

recuperandis, vel perpetuò retinendis, vel denique in æternum possidendis negotium agatur sumè momentosum. Et ideo etiam *Trismegistus* noster *tertiò continuatus* primò de *ultima voluntate Hominis in Spiritualibus*, postea de eadem in *temporalibus* Doctrinam proponet Christianam, hinc ex Theologicis, inde ex Juridicis principiis pro materiæ exigentia emendicatam. Et quia primum in intentione *Finis*, ab eo faciemus *principium*.

CAPUT I.

De ultima Voluntate Homi-
nis Christiani respectu sui Finis
ultimi.

§. I.

Expositio Doctrinæ Christianæ.

Punctum I. *Quid hic nomine Voluntatis intelligatur?*

I RESOLUTIO I. Hoc nomen *Voluntas* nendum Philosophis; sed etiam in Scripturis, & apud Theologos, & Jure-Consultos est analogum. I. Etenim accipitur pro potentia seu facultate rationalis animæ, quæ bonum expetimus, malum averſamur. De hac intelligendus est Apostolus 1. Cor. 7. dicens:

cens: Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suae voluntatis; & consequenter Theologi, dum eandem liberam ad agendum, & non agendum affirmant. II. Sumitur pro habitu, seu promptitudine ad faciendum aliquid; de qua idem 2. Cor. 8. ibi: *Nunc vero & factò perficite, ut quemadmodum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiendi ex eo, quod habetis.* Hanc denotant Theologi, *Devotionem*, quòd sit prompta voluntas perficiendi ea, quae ad DEI cultum, & servitium pertinent, describendò: Et Juristæ, dum *justitiam*, quòd sit prompta voluntas jus suum cuique tribuendi, cum *Ulpiano l. 10. ff. de Just. & Jur.* definiunt. III. Accipitur pro actu voluntatis; & hæc acceptio est præsentis considerationis: Unde

RESOL. II. *Nomine Voluntatis* hic intelligitur actus potentiae rationalis appetitivæ, seu voluntatis, ut potentia est. Et hoc conformiter Scripturæ, præsertim ubi loquitur de voluntate DEI, veluti *Gen. 45. DEI voluntate huc missus sum*, id est, volitione DEI: imò etiam, ubi de voluntate hominum, veluti inter alia *2. Machab. 11. Festinate rescribere, ut nos quoque sciamus, cujus estis voluntatis*, hoc est, volitionis. Conformiter etiam Theologiæ, in qua voluntas finis à voluntate mediorum distinguitur, quæ

distinctio potissimè inter actus voluntatis reperitur. Ac tandem conformiter Utrique Juri, Canonico, cujus integer titulus, *de Testamentis, & ultimis voluntatibus* inscriptus, & Civili, in quo definitio Testamenti, ab Ulpiano *l. i. ff. qui test. fac. poss.* data voluntatem, prout actus est, indigitant.

Punctum II. *Qualiter hic intelligatur ultima Voluntas?*

3 RESOL. I. Certè non in eo sensu intelligenda est *voluntas ultima*, quòd sit ultimus numerò actus voluntatis, dum homo Viator est; quis enim de eo divinare poterit, cum sit incertus quoad omnes? vel quis legem præscribere, cum, cujusnam objecti ultima numerò sit volitio, nè quidem sit in nostra potestate, sed dependeat à postrema propositione objecti per nostrum intellectum, qui est potentia naturalis, & necessaria? Unde licet quilibet Christianus optare deberet, vitam hanc mortalem finire posse per aliquem actum amoris in DEUM, quòd tamen sic fiat, non est hominis volentis, sed DEI miserentis. Igitur

4 RESOL. II. Neque hæc dictio *ultima voluntas* ità accipienda est, ut ostendat voluntatem absolutè firmam, immutabilem, & irrevocabilem; nam nulla talis reperitur, quamdiu in hac vita peregrinamur à Do-

Domino, sed omnis voluntas nostra instabilis est, & mutabilis; unde l. 32. §. 3. ff. de donat. inter vir. & ux. & l. 4. ff. de adim. vel transfer. legat. dicitur *ambulatoria usque ad vitæ supremum exitum*; quod epitheton emphaticè ejus instabilitatem significat: nam sicut deambulans continuò mutatur de loco in locum, ità voluntas hominis continuò mutatur de volito in volitum, & quod hodie placet, cras ei displicet, sicque *nunquam in eodem statu permanet*. Job. 14. Equidem sciimus, quòd sententiam illam Ulpianus, ex quo sumpta est, de sola voluntate testatoris intellectam voluerit; verumtamen si sacras litteras, ipsamque experientiam consulamus, de omni voluntate viatorum potest enuntiari. Quomodo ergò voluntas hominis intelligitur ultima?

RESOL. III. Si de Spiritualibus loquamur, ea profectò *ultima voluntas* dicenda est, quæ respicit *finem ultimum*, ultimatè à nobis intentum, vel saltèm intendendum, & per media ultima, seu proxima assequendum. Habet se enim proportionaliter volitio finis ad ipsum finem, sicuti dispositio ad formam, quæ & ipsa est finis dispositionum: ergò sicut ultima dispositio illa dicitur, quæ disponit ad formam ultimam; ità voluntas ultima debet dici illa, quæ respicit finem ultimum: hoc solo cum discrimine, quòd

dispositio ultima in naturalibus semper existat simul tempore cum forma ultima; ac voluntas ultima in moralibus, cum simul sit causa applicationis mediorum, tractum, quendam temporis exigentium, ordinariè prius tempore, quàm fiat assecutio finis, existat.

RESOL. IV. Si sermocinemur de temporalibus, alia est ratio, cur dicatur *ultima voluntas*; quia nempe ad *ultimum vitæ*, quod est primum mortis, refertur. Etenim cum omnes aliæ voluntates (quæ *dispositiones inter vivos* sunt, & appellantur) firmitatem suam, per se loquendo, adhuc durante hominis vita habeant, vel accipiant: solæ illæ, quæ *mortis causâ* fieri dicuntur, non nisi morte actualiter secuta vim, robur, & effectum obtinent, & sic meritò *ultima voluntates* efferruntur. Nec ab hac voluntatum ultimarum differentia excepti, vel exsortes sunt illi actus inter vivos, seu contractus, aut stipulationes, quos interdum ad tempus mortis unius ex contrahentibus conferri contingit, arg. §. 13. *Inst. de inutil. stipul.* nam & isti, ut *in fine ejusd. §.* adjicitur, statim valent, & ex præsentis vires accipiunt; secus quàm ultimæ voluntates, quæ ante obitum disponentis omni effectû, & valore carent, vel ipso suffragante Apostolo, dum ad *Heb. 9.* ait: *Testamentum in mortuis confirmatum est;*

est; alioquin nondum valet, dum vivit, qui testatus est. Verum hæc de temporalibus fusiùs in Dist. seq. examinabimus; in hac solis spiritualibus animum attendemus.

Punctum III. Quid, & quotuplex sit Finis ultimus? Et quasnam habeat conditiones?

RESOL. I. Finis in genere juxta Aristotelem 2. Phys. 19. & 31. est id, cuius gratia aliquid fit; habetque multifariam divisionem apud Philosophos. Nam I. Dividitur in finem cui, & cuius, ex 2. de An. 37. Finis cuius est, propter quem consequendum voluntas operatur: finis cui verò illud subiectum, in cuius commodum voluntas operatur; uti cum ægrotus propter sanitatem consequendam sumit portiones medicas, æger ipse est finis cui, sanitas verò finis cuius. Ubi notat Scotus 2. dist. 6. q. 2. §. In ista questione, quòd voluntas finis cuius sit velle concupiscentiæ, quia est velle bonum in gratiam alicujus; sed voluntas finis cui sit velle amicitia; quia est amor boni propter se: sicque finis cui sit principalior, habeatque primam rationem objecti voliti. II. Dividitur in finem qua, & qui, sive in formalem & objectivum. Finis quo & formalis est operatio, quâ finem qui consequimur; finis qui & objectivus est ille, quem mediante operatione consequimur; inde ortum duxit illa divisio beatitudinis in formalem, & objectivam. III. Dividitur in

A 4

finem

finem operis, & operantis. Ille est, in quem res vel operatio ex se ordinatur, uti sublevatio pauperis est finis dationis eleemosynæ: Iste verò, in quem ordinatur ex libera voluntate operantis, uti esset vana gloria, si propter eam fieret largitio eleemosynæ. IV. Dividitur in *ultimum*, & *non ultimum*, seu *intermedium*; & hic quidem appetitur ratione sui, cum dependentia tamen, & subordinatione ad finem ulteriorem, veluti si equitatio propter delectationem, quæ exinde percipitur, assumpta, ulterius ab aliquo ordinetur ad visitandam Imaginem miraculosam: unde hæc divisio solum concernit finem operantis, qui solus hujus loci est, non verò finem operis, qui toties variatur, quoties ipsa operatio. Finis ultimus est, qui ita appetitur propter se, ut non ordinetur ad alium ulteriorem, sed omnia ad ipsum referantur. Et de hoc

§ RESOL. II. Finis ultimus duplex est; *ultimus simpliciter*, & *ultimus secundum quid*. Finis ultimus simpliciter dicitur ille: qui absolute, & in omni rerum ordine est ultimus, ita, ut ad ipsum omnia referantur, ipse verò non sit ordinabilis ad aliud. Finis ultimus secundum quid est ille, qui in certa rerum serie, & subordinatione est ultimus, sic ut defacto in alium non referatur, quamvis in se ordinabilis sit. Differt à fine in-

intermedio, quòd hic etiam de facto ad finem ulteriorem ordinetur. Nec de hoc quidquam in præfenti, sed de solo fine simpliciter ultimo.

RESOL. III. Finis simpliciter ultimus 9
adhuc triplex distinguitur à Scoto 1. dist. 1. q. 1. §. de tertio articulo. Finis verus, qui scilicet est finis ultimus ex natura rei: Finis apparens, qui ostenditur à ratione errante tanquam ultimus finis; & Finis præstitutus, quem voluntas ex libertate sua sibi præfigit tanquam ultimum finem. De primis duobus membris res patet ex Aristot. 2. Phys. 31. quia si objectum fruibile verè in se habeat rationem omnis boni, est Finis ultimus verus; si autem verè in se non habeat, sed solùm in se habere fallò existimetur, prout de voluptatibus, & aliis quibusdam censuerunt nonnulli Philolophi, est Finis ultimus apparens. De tertio membro probat Scotus cit. Quia sicut in potestate voluntatis est velle & non velle: ita in potestate ejus est modus volendi, scilicet referre, & non referre; quia in potestate cujuscunque agentis est agere, & modus agendi: Ergò in potestate sua est aliquod bonum velle propter se, non referendo ad aliud bonum, & ita sibi præstituendo finem. Ponamus exemplum: Avarus cognoscit pro certo, quòd pecuniæ non sint finis ejus ultimus; quia cognoscit, quòd in pecuniis nec verè,
A 5 nec

nec apparenter sit ratio omnis boni: & tamen ex inordinato amore constituit ibi suum ultimum finem; iste est finis præfixus, sive præstitutus à voluntate. Ex his confectaneè

10 RESOL. IV. Conditiones Finis ultimi ut sic sunt sequentes. I. Ut sit bonum aliquod, verum, vel apparens, aut saltèm præfixum; siquidem bonitas est de ratione constitutiva finis in genere: Ergò etiam, & quidem principaliter, est de ratione finis ultimi. Ant. prob. tum ex illo D. Dionysii: *Nemo aspiciens ad malum operatur.* Tum ex Aristotele cit. ubi ait bonum & finem inter se converti. Tum demum ex ratione; quia sicut se habet intellectus ad verum & falsum quoad assensum, & dissensum, ità voluntas ad bonum & malum quo ad velle & nolle: Ergò sicut falsum ut falsum nequit esse objectum assensûs, ità malum ut malum nequit esse objectum volitionis. II. Finis simpliciter ultimus debet esse bonum, non quaecunque, sed summum bonum, aut verè, aut apparenter, aut ex præfixione voluntatis. Ratio patens est: quia finis simpliciter ultimus debet esse talis, ut omnia ad ipsum referantur, ipse verò irreferibilis sit ad aliud; sed nisi sit summum bonum, jam non est talis, cum naturale sit, minus bonum ad majus referri: Ergò Finis
sim-

simpliciter ultimus debet esse summum bonum, & consequenter III. Finis simpliciter ultimus relatè ad naturam intellectualem est ipsa ejus beatitudo objectiva. Nam ut ad mentem Philosophorum beatitudinem describit Scotus 4. dist. 49. q. 2. §. de secundo, beatitudo est bonum ultimum, excludens tendentiam, & ordinabilitatem ad aliud completius bonum; sed tale bonum ultimum, excludens ordinabilitatem ad aliud completius bonum, ex ipsis terminis est Finis ultimus relatè ad naturam intellectualem: ergò beatitudo est ipsissimus finis ultimus relatè ad naturam intellectualem.

Punctum IV. *Utrùm detur aliquis finis ultimus totius universi, & humanae vitae?*

RESOL. I. Datur aliquis finis ultimus totius naturæ creatæ, & creabilis. Ità omnes cum Scoto 1. dist. 2. q. 2. §. Juxta tres Conclusiones. Cujus rationes sunt eadem, quibus antea probaverat dari aliquod primum efficiens, scilicet I. quia universitas causatorum est finita, id est, causata causalitate finis: ergò dependet ab aliquo, tantquam à fine; non ab aliquo illius universitatis, quia idem esset finis suiipsius: ergò ab alio extra illam universitatem; & consequenter extra universitatem entium habentium finem datur aliquod ens, nullum habens finem: ergò erit ultimus finis. II. Quia

Quia si non daretur status in finibus, seu ultimus finis: ergò actu darentur infiniti fines; quod nullus Philosophus admittit, & impossibile esse demonstrat Sanctus Thomas citandus, quia in omnibus, quæ per se habent ordinem ad invicem, seu in essentialiter ordinatis, remoto primo, necesse est, ut removeantur omnia, quæ sunt ad primum; ex quo Philosophus in 8. *Phys. tex. 34.* probat, in causis moventibus non posse procedi in infinitum, quia si nullum esset primum movens, nulla alia possent movere, cum non moveant, nisi per hoc, quòd moveantur à primo movente. Atqui in finibus invenitur duplex ordo per se, scilicet ordo intentionis, & executionis: & in utroque ordine oportet esse aliquod primum; si enim in ordine intentionis non daretur aliquod primum, appetitus à nullo moveretur, cum primum in ordine intentionis sit quasi principium movens appetitum: si in ordine executionis non daretur primum, nullus inciperet aliquid operari, eò quòd principium in ordine executionis sit, unde incipit operatio: ergò in finibus necesse est admitti aliquod, quod sit primum in ordine intentionis, & in ordine executionis. Subsumo: sed primum in ordine intentionis est ultimus finis, & primum in ordine executionis est primum.

eo-

eorum, quæ sunt ad finem: ergò admitti debet aliquis ultimus finis, & aliquod primum in his, quæ sunt ad finem. III. Quia prius est, quod est primo propinquius: ergò si non daretur primum in finibus, seu ultimus finis, ex iis, quæ sunt ad finem, nihil esset essentialiter prius alterò, & sic nullus ordo essentialis, quod est evidenter falsum. IV. Quia superior finis est perfectior in finiendo: ergò in infinitum superior, erit in infinitum perfectior, & ità infinitæ perfectionis in finiendo; & per consequens non finiens in virtute alterius, quia omne finiens in virtute alterius, est finiens imperfectè; quia dependens ab alio in finiendo: ergò erit primus, seu ultimus finis. V. Quia esse finem non includit de necessitate imperfectionem; ergò potest esse in aliquo sinè imperfectione; sed si in nullo est sinè dependentia ad aliquid prius, in nullo est sinè imperfectione, ut patet: ergò esse finem potest esse in aliquo sinè dependentia ad aliquid prius: ergò est possibilis finis independens ab alio, & ità ultimus finis. At si est possibilis, actu existit; cui enim repugnat dependere ab alio, si potest esse, necessariò est, quia nihil inveniri potest, dependenter à quo sit. Atque his quinque rationibus existentiam primi finitivi, id est, ultimi finis infiniti, ostendit
sub-

subtilissimus Doctor *loc. cit.* quas pro illis solùm, qui speculationibus delectantur, recitare volui. Pro aliis

12. RESOL. II. Datur in specie aliquis finis ultimus vitæ humanæ, hoc est talis, in quem, præter fines singulares cuilibet, actioni proprios, homo ductum rationis sequens tendere, & conniti debet, dum operatur. Hoc quidem intendit S. Thomas, dum 1. 2. *quest. 1. art. 4.* hunc præfigit titulum: *Utrum sit aliquis ultimus finis humana vitæ?* sed nec directè ad hoc respondet, nec probat, sed solùm, quòd per se loquendo, impossibile est in finibus procedere in infinitum. Ex quo principio, ibidem probato, solùm sequitur nostræ præcedentis Resolutionis veritas, dari aliquem finem ultimum generalem omnis creaturæ. Fateor tamen facile deduci posse ex ejus ratione probativa, quæ est, quòd tam in ordine intentionis, quàm in ordine executionis debeat admitti aliquod primum, à quo mensurentur, vel saltem possint mensurari singulæ actiones eorum, quorum proprium est operari propter finem: ergò cum hominis proprium sit operari propter finem, singularum actionum hominis, adeoque totius vitæ humanæ, debet esse aliquis finis ultimus. Breviter autem à nobis probatur sic: tota vita humana est ad consequendam beatitudinem,

nem, extra quam nulla est quies; sed beatitudo objectiva est ipse ultimus finis naturarum intellectualium, ut ex *Puncto* *preced.* constat: ergò tota vita humana est ad consequendum finem ultimum: ergò datur finis quidam ultimus humanæ vitæ. Sed ex hac ipsa probatione oritur

Punctum V. Unde constet dari aliquam beatitudinem naturæ humanæ convenientem?

RESOL. Dari aliquam beatitudinem, ¹³ humanæ naturæ convenientem, quæcunque illa sit, constat manifestè tum ex universali sensu, & instinctu humano; quia ut loquitur Augustinus *lib. 1. de morib. Ecclesiæ cap. 3.* *Beati certè omnes vivere volumus, neque quisquam est in hominum genere, qui non huic sententiæ, antequam plenè sit emissa, consentiat; nec ulla unquam fuit hominum secta, quæ beatitudinem negaverit, sed concorditer omnes sive in hac, sive in altera vita admitterunt: tum ab experientia, quâ constat, dari in nobis naturalem, & innatam inclinationem ad bonum perfectum, sinè quo manemus imperfecti, & inquieti; sed sola beatitudo est bonum perfectum absolutè, quod propter se, & nunquam propter aliud sumitur, & se ipso satis est, inquit Aristoteles 1. *Ethic. cap. 5.* Ergò.*

Pun-

Punctum VI. *An iste finis ultimus necessariò sit unicus, ità, ut non possint esse plures fines ultimi hujus universi, vel hominis operantis?*

14 RESOL. I. Non possunt istius universi plures esse fines ultimi, quàm unus. Hoc probat Scotus *cit. dist. 2. quest. 2. §. Quantum ad tertium artic. §. Hoc patet tertio.* Quia si darentur duo ultimi fines, vel ambo terminarent coordinationem entium ejusdem universi, vel distinctorum universorum? non distinctorum; quia nullus est, qui asserat, plura dari universa. Nec ejusdem, quia tota coordinatio entium universi est tantùm ad unicum finem, teste Philosopho *12. Metaph. tex. ult.* & aliàs idem causatum simul dependeret à duabus causis finalibus totalibus, & perfectis, quod est impossibile.

15 RESOL. II. Nequeunt etiam ejusdem hominis operantis esse simul plures ultimi fines. Hujus triplicem rationem assignat D. Thomas in *cit. quest. 1. art. 5.* Prima; quia cum unumquodque appetat suam perfectionem, illud appetit aliquis ut ultimum finem, quod appetit ut bonum perfectum, & completivum suum; sed si darentur plures ultimi fines, neutrum appeteret ut bonum completivum suum; quia per neutrum seorsim impleretur ejus appetitus: ergò. Secunda: quia sicut in processu rationis unicum

cum est principium primum, quod naturaliter cognoscitur, ita in processu rationalis appetitûs, qui est voluntas, unicum debet esse principium id, quod naturaliter desideratur; natura quippe non tendit, nisi ad unum: ergo cum principium primum rationalis appetitûs sit ultimus finis, ultimum finem oportet esse unicum. Tertia: quia cum actiones voluntariæ à fine proximo sortiantur speciem, debent à fine ultimo, qui communis est, sortiri rationem generis; atqui omnia appetibilia voluntatis, in quantum hujusmodi, sunt unius generis: ergo etiam habent eundem finem ultimum.

RESOL. III. Potest idem homo divisim ¹⁶ seu successivè, & diversi homines etiam simul, intendere plures fines ultimos, etiam totales. *Herincx Summ. Theol. tom. 2. disp. 1. quest. 5. num. 28.* Ratio est; quia potest homo existimare, nunc in hac, nunc in illa re contineri complementum sui desiderii, & satisfactionem sui appetitûs: quod ipsum pro eodem tempore etiam per errorem sentire possunt distincti homines; atqui tunc non possent eundem finem ultimum sibi præstituerè, ut clarum est; ergo. Verùm ex hoc enascitur

Punctum VII. *An ergo non sit unus idemque finis ultimus omnium hominum?*

B

RE-

17 RESOL. I. Attendendo rationem ultimi finis in communi, & præscindendo à re illa in particulari, in qua ratio finis ultimi invenitur, sic omnium hominum est unus idemque finis ultimus. Sic D. Thomas in *cit. quest. 1. artic. 7.* Et ratio est; quia ratio ultimi finis in communi aliud non dicitur, quam complementum suæ perfectionis, & desiderii; sed nullus est, qui non intendat perfectionem suam, & desiderium adimpleri: ergò nullus est, qui non intendat eandem rationem ultimi finis in communi consideratam.

18 RESOL. II. Attendendo etiam rem illam in particulari, in qua ratio ultimi finis verè & realiter invenitur, unus idemque est finis ultimus omnium hominum; imò & omnium creaturarum totius universi: licèt alio modo hominum, & alio modo creaturarum ratione carentium. Est Div. Thomæ in *cit. art. 7. & 8.* & Scoti 4. *dist. 49. quest. 8. §. secundò videndum est. & Ad aliud de fine.* Ratio primi, & secundi est; quia ille solus potest esse ultimus finis verè & realiter sive hominum, sive aliarum creaturarum, qui in re est summum Bonum, cum aliud inferius nec possit re ipsa perfectè satisficere appetitum, nec plenè terminare dependentiam, quam quævis creatura essentialiter habet ad suam causam finalem; sed

sed implicat in re esse multiplex summum Bonum : ergò implicat in re esse multiplicem finem ultimum, sive hominum, sive aliarum creaturarum, sed est unus idemque singulorum, & universorum. min. patet; quia si essent plura summa bona in re, simul sumpta includerent plus bonitatis, quàm sumpta seorsim, & sic seorsim neutrum esset summum Bonum, quia non perfectè quietaret appetitum, adhuc majoris bonitatis desiderandæ capacem. Ratio tertii est; quia respectu hominum (adde, & Angelorum, & animarum separatarum) iste finis ultimus se habet ut terminus, propria eorum actione intendendus, & consequendus; at respectu creaturarum ratione carentium se solum habet ut causa, illas ipsas ad se dirigens, & coordinans: nobiliorè ergò modo est finis respectu hominum, quàm aliorum.

RESOL. III. Attendendo rem illam in particulari, in qua rationem ultimi finis appetitu elicitò constituunt singulariter homines ipsimet, sic non unus idemque est finis ultimus omnium hominum, sed varius. Pater; quia Gentiles olim diversissimos fines ultimos sibi præstituerunt: Stoici, quorum Dux erat Zeno, finem suum ultimum constituerunt in virtutibus animi, teste Augustino *lib. 13. de Trinit. cap. 4. & 5.* Epicuræi

in voluptatibus corporis, ex eod. in lib. de Epicureis, cap. 24. Academici in bonis animæ & corporis simul, ex eod. lib. 19. de Civit. DEI cap. 3. Et diversi denique in diversis aliis, ut idem recenset lib. 2. de lib. arb. cap. 13. Accedit ratio; quia utique alium finem ultimum sibi præfigit, inhians virtutibus, quam deditus vitiis, operans bene, quam operans malè: adeoque &c.

Punctum VIII. *Quis sit re ipsa finis ultimus tam hominum, quam cæterarum creaturarum?*

20 RESOL. I. Nullum bonum ex creatis potest esse re ipsa finis ultimus hominis, sed solum bonum increatum, DEUS Optimus Maximus. Est certa de fide contra malè sanam antiquitatem. Prob. quia in nullo bono ex creatis reperitur completa bonitas, quæ appetitum hominis possit re ipsa satiari, sed *cuncta, quæ fiunt sub sole, universa vanitas, & afflictio spiritûs*, ait Ecclesiastes cap. 1. Aspice bona fortunæ, quam sint caduca! quam evanida! *quid enim prodest stulto habere divitias, cum sapientiam habere non possit?* inquit idem Proverb. 17. Aspice vitam corporis, quam sit misera! quam volatilis! *Militia super terram.* Job. 7. *Repleta multis miseris,* cap. 14. *Vapor ad modicum parens,* Jacob. 4. Aspice bona animi, ipsûmque animum, quanta ejus inconstantia! quanta amaritudo! quanta ignorantia! quanta dejectio!

Vir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. Jac. 1. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Isa. 38. Gentes ambulantes in vanitate sensûs sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à via DEI, per ignorantiam, quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum; qui desperantes, seipsos tradiderunt impudicitie, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam. Ephes. 4. Fatendum igitur, & in hac parte, concludit August. lib. de grat. & lib. arb. cap. 5. Omne, quod præsentis vitæ est, occupare miseriam. E contrario solus DEUS, tanquam Bonum infinitum, perfectè, & irreferibiliter satiare potest appetitum rationalem hominis, ut rectè Psaltes Psal. 16. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. In eo solo quiescit vita hominis. Joan. 17. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum DEUM verum &c. In ipso solo omnia possidemus. Psal. 72. Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? & Tob. 9. Omnia simul in te uno habentes. Ipse solus est merces nostra. Genes. 15. Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Ipse solus est beatitudo nostra. Psal. 143. Beatus populus, cujus Dominus DEUS ejus. Et Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi DEUM videbunt. Ipse solus est terminus peregrinationis nostræ. 2. Cor. 5. Dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino. O quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine,

ne, quam abscondisti timentibus te! Psal. 30.
 Concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.
 Psal. 83. Desiderium habens dissolvi, & esse cum
 Christo. Philipp. 1.

21 RESOL. II. Solus DEUS est in re etiam
 Finis ultimus cæterarum Creaturarum, &
 consequenter totius universi. Prob. I.
 ex Oraculo ipsius DEI, Apocal. 1. dicentis:
 Ego sum Alpha, & Omega, Principium, & Finis.
 Ubi DEUS eodem modo se affirmat esse fi-
 nem, quo est principium; atqui est princi-
 pium universorum: ergò & finis. Et con-
 firmat Salomon Proverb. cap. 16. enuncians:
Universa propter semetipsum operatus est Dominus.
 Unde & Daniel. 3. creaturæ omnes ad DEUM,
 tanquam finem suum ultimum laud. n lum
 excitantur. II. Ratione Scoti, quam af-
 fert 1. dist. 2. quest. 2. §. Juxta tres Conclusiones,
 Concl. 2. Quia primum finitivum, seu quod
 est finis ultimus omnium finibilium, neces-
 sariò est incausabile; sed nihil est incausa-
 bile, præter DEUM, ut per se patet: ergò
 primum finitivum, seu finis ultimus omniù
 finibilium, nihil est præter DEUM. Maj.
 prob. Primum finitivum, hoc ipso quòd
 sit primum, est infinibile; sed quod est in-
 finibile, est etiam incausabile, seu ineffecti-
 bile: ergò. min. prob. quia juxta Philoso-
 phum 2. Phys. tex. 49. 61. & 75. omne per se
 agens agit propter finem: ergò cujus nul-
 lus

lus est finis, illius nullum est per se agens; sed illius, quod est infinibile, nullus est finis: ergò etiam nullum per se agens, id est, efficiens. III. Quia non minus ad DEI perfectionem spectat, quòd omnes Creaturæ ad ipsum tanquam ultimum finem referantur, quàm quòd ab eo tanquam primo principio dependeant; quandoquidem auctoritas ultimi finis non est minor, quàm causæ efficientis, involvitque supremam bonitatem, in quam reliquæ perfectiones resolvuntur.

Punctum IX. *Utrum homo cuncta, que appetit, & agit, appetat & agat propter ultimum finem?*

Ante Resolutionem advertendum, hoc Punctum tripliciter posse in quæstionem verti. I. An homo, quæcunque agit, agat propter ultimum finem re ipsa talem, nempe ex dictis, propter DEUM? II. An cuncta, quæ agit, agat necessariò propter id, in quo ipse suapte libertate finem ultimum constituit? III. An saltem universa agat propter finem ultimum in communi, seu prout à particulari ratione finis ultimi præscindit? Potest etiam dubium hoc moveri tam de appetitu innato, qui est congenitus, imò realiter identificatus voluntatis quàm de appetitu elicito, qui est actus liber, & realiter separabilis à voluntate. Jam

22 RESOL. I, Appetitu innato homo quilibet, sive aliquid agat, sive non, semper, necessariò, & summè appetit suum finem ultimum, nedum in communi, sed etiam in particulari, & prout est re ipsa talis, nempe DEUM supernaturali modo possidendum. Ità expressè Scotus 4. dist. 49. q. 10. §. Respondeo ad primam questionem. §. De illo appetitu naturali. Idémque tenent S. Bonav. cit. dist. 49. art. 1. quest. 2. Alensis, Henricus, Durandus, & videtur insinuare ipse D. Thomas 1. 2. quest. 3. art. 8. ubi admittit in homine naturale desiderium videndi DEUM. Ratio est; tum quia S. Augustinus lib. 13. de Trin. cap. 8. expressè dicit: *Ad appetendum beatitudinem natura compellit, cui summè bonus, & immutabilis Creator hoc indidit.* Tum quia appetitus innatus passivus nihil aliud dicit, quàm intrinsecam alicujus subjecti perfectibilitatem; sed homo, vel voluntas hominis, tam respectu beatitudinis objectivæ, quàm formalis, habet intrinsecam perfectibilitatem, cum DEUS ut ultimus finis supernaturalis, & naturalis sit maxima hominis perfectio: ergo respectu illius habet appetitum innatum. Tum quia unaquæque res suapte natura fertur in aliquid, in quo ultimè quiescit, veluti pondus ad suum centrum; ergò etiam homo ex sua natura fertur in finem suum ultimum, tanquam

quam amoris sui centrum, juxta illud Augustini: *Amor meus pondus meum; illuc feror, quocunque feror.*

Et per hæc patet, quòd homo appetitu innato DEUM tanquam finem suum ultimum, non modò naturalem, sed etiam supernaturalem appetat semper, & necessario; quia ut arguit Scotus cit. *Natura non potest remanere natura, quin inclinetur ad suam perfectionem, quia si tollas illam inclinationem, tollis naturam; sed appetitus naturalis non est, nisi inclinatio talis: ergò ut sic necessario appetit beatitudinem, seu finem suum ultimum, quia illa est maxima perfectio.* Quòd autem etiam summè illum appetat, probatur; quia summa inclinatio naturæ est ad summam perfectionem: sic enim arguit Philosophus 1. *Metaph. in Procem. Si omnes homines naturâ scire desiderant: ergò maximam scientiam maximè desiderant; sed summa perfectio hominis est finis suus ultimus supernaturalis: ergò.*

Neque his ullatenùs obstat, quòd tam finis ipse ultimus, quàm ejus consecutio, sit supernaturalis quoad substantiam; appetitus innatus verò hominis sit entitativè naturalis: naturalitas quippe, & supernaturalitas formarum non ex qualitate appetitùs, sed agentis desumenda est. Quid enim aliud est hic appetitus innatus, nisi potentia recipiendi suam perfectionem ul-

timam? Atqui potentia recipiendi potest esse naturalis, etsi perfectio, quæ recipitur, sit supernaturalis, ut rursus patet per Augustinum lib. de prædest. SS. cap. 5. dicentem: *Posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, naturæ est hominum; habere autem fidem, quemadmodum habere charitatem, gratiæ est fidelium.*

23 RESOL. II. Secundum appetitum elicitum, homo non omnia, quæcunque appetit, & agit, appetit & agit propter ultimum finem, re ipsa talem, scilicet propter DEUM, qui est nostra vera beatitudo singularis. Est contra aliquos Thomistas. Ratio à priori est I. quia appetitus elicitus erga DEUM, ut est ultimus noster finis, necessariò præsupponit cognitionem DEI, seu cogitationem de DEO, cum nihil volitum, nisi præcognitum; atqui non semper, dum aliquis operatur, habet cogitationem de DEO: ergò nec appetitum elicitum ipsius. II. Supposita etiam cogitatione de DEO, adhuc ille appetitus elicitus est liber, libertate saltem exercitii: ergò potest elici, vel non elici; vel dicatur, unde sit illa necessaria determinatio voluntatis ad eum eliciendum? III. Suppositò etiam, quòd operationem nostram antecesserit appetitus elicitus ultimi finis, adhuc affirmare non possumus, quòd quæ appetimus, vel agimus,
ap-

appetamus, vel agamus propter ultimum finem, nisi appetitus ille præcedens cum operibus sequentibus sit aliquo modo connexus, ut optimè notârunt Div. Bonavent. 2. dist. 41. artic. 1. quest. 3. & Richardus *ibid.* art. 1. quest. 2. Atqui nullum est fundamentum probabile dicendi, dari talem necessariam connexionem inter voluntatem ultimi finis præcedentem, & opera sequentia, cum plurima operemur, ad quæ operanda tamen nullo modo nos moveri sentiamus per voluntatem ultimi finis verè talis, nempe ipsius DEI; ergo. Alia est ratio à posteriori; quia nimis absurdum est dicere, hominem, etiam dum mortaliter peccat, ne dicam venialiter, operari propter DEUM, propter DEUM furari, fornicari, mentiri, blasphemare &c. imò in tali casu homo etiam non agit propter DEUM *contrariè*, cum sciat actum suum non esse ordinabilem ad DEUM, sed ab ipso avertere, & tamen ipsum eligit, ut bene arguit Scotus mox citandus.

RESOL. III. Neque congruenter dici²⁴ potest, quòd homo, quæcunque appetit & agit, appetat & agat propter id, in quo ipse suum ultimum finem constituit. Ità Herincx *cit. quest. 4.* Ratio est; quia alioquin, cum Atheistæ, & Infideles finem suum ultimum constituent in aliquo objecto creato,

v.g. in voluptate corporis, in omni opere peccarent: quod expressè damnatum est à S. Pio V. in Propositione 25. Baji: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia.* Confirmatur; quia opera omnia alicujus hominis, neque tendunt ad illum ultimum finem, ab eo sibi præfixum, ex natura sua, ut patet: neque ex intentione ipsius hominis; quis enim dicat, Epicuræum, dum insistit duro labori, nihil de voluptate cogitans, laborare propter voluptatem?

25 RESOL. IV. Neque tandem veritati congruum est, hominem in omnibus, quæ appetit & agit, appetere, & intendere finem ultimum in communi, nempe beatitudinem universè consideratam, ut vult Vasquez in 1.2. disp.6. cap.2. secutus Durandum, Conradum, & alios. Ità Scotus cit. dist. 49. quest. 10. §. Ex his sequitur.

Probatur. Quia non omnes, dum quid appetunt, vel operantur, actu cogitant de fine ultimo in communi, seu de beatitudine universè accepta: ergò nec actum suum in ipsam referunt. Deinde nihil prohibet, quin voluntas possit sistere in illo bono particulari, quod appetit, tanquam in fine negativè, seu non referendo illud ad alium finem, sed volendo ipsum propter se, vi præsentis motivi, quamvis in se sit referibile

bile ad alium finem; atqui sic non vellet ipsum propter beatitudinem, ut patet: ergo &c. Maj. videtur certa: potest enim contingere, quod intellectus illud bonum particulare præcisè proponat voluntati sub ratione sua absoluta, & præciso ordine ad aliud bonum; atqui tunc voluntas omnino sisteret in illo bono, cum nihil volitum, nisi cognitum: ergo.

Neque prædictis contradicit Augustinus *lib. 6. confess. cap. 11*, dum hominem etiam malis voluptatibus, abducentibus à beata vita, eam quærere, & appetere affirmat. Quia ut explicat Herincx *cit.* S. Doctor plus non vult, quam quod homo in omnibus quærat aliquam felicitatem, sive veram, sive apparentem, saltem imperfectam, cum quodlibet appetat sub specie boni; hæc tamen ad ultimum finem, etiam genericè acceptum, non sufficit, quia ultimus finis, etiam genericè, dicit summum bonum, perfectè lativum, & completivum appetitûs, quale in hujusmodi bono particulari, & leviculo non apprehenditur. Et ideo valdè impropriè loquuntur Doctores illi, qui ex eo volunt deducere, hominem in quovis opere appetere ultimum finem in communi, quod semper intendat aliquod bonum, & carentiam alicujus mali; hoc enim non est appetere finem ultimum, ut
pote

pote cuius nomine venit bonum optimum perfectè satians, cuius nè quidem pars est illud bonum particulare, quod appetitur.

Punctum X. *Quis ergò sit Finis ultimus hominis mortaliter peccantis?*

- 26 RESOL. I. Omnis mortaliter peccans, quantum ad affectum, & interpretativè, constituit finem suum ultimum in aliquo bono creato. Hæc est communis Theologorum cum D. Thoma *quest. 28. de Verit. art. 1.* Et probatur ex Scriptura *Jerem. 2.* ubi ita conqueritur DEUS; *Duo mala fecit populus meus; me dereliquerunt fontem aquæ vivæ* (per hoc denotatur aversio ab ultimo fine vero) *& foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas;* per quod significatur conversio ad alium finem ultimum præfixum, vel apparentem. Unde etiam Augustinus *l. 2. de lib. arb. cap. 19.* definit peccatum, quòd sit *aversio à bono incommutabili, & conversio ad commutabilia bona.* Ratio verò est; quia cum mortaliter peccans se simpliciter & positivè avertat in actu à fine suo ultimo vero, & increato, præsumitur eo ipso velle sibi præfigere alium finem ultimum; atqui non increatum, cum duos increatos fines absque fictione apprehendere non possit: ergò creatum. Ex quo sequitur, quòd homo mortaliter peccans, retinens tamen habitum Spei Theologicæ, simpliciter, & effica-

ficaciter solum censeatur intendere pro fine ultimo bonum creatum, ad quod se effectivè convertit; esto remotè, secundum quid, & inefficaciter ratione habitus Spei retenti possit dici etiam tendere in alium finem ultimum increatum, sed non nisi divisim à statu moderno efficaciter sibi præstituendum. Unde nihil contradictoriè ad Resolutiones *Puncti VI.* potest inferri.

RESOL. II. Homo mortaliter peccans, ²⁷ quantum ad affectum, & interpretativè, constituit finem suum ultimum in se ipso, ita quidem, ut persona peccantis sit Finis cui, proprium verò ejus commodum, in actu peccati quæsitum, finis *cujus*. Ita, opinor, communis Scotistarum, & Thomistarum.

Probatur. Quia initium omnis pervertitatis est pravus amor sui ipsius, uti millenis authoritatibus probari posset. S. Paulus *ad Philipp. cap. 2.* ait de peccatoribus: *Omnes quærent, quæ sua sunt, non quæ JESU Christi.* D. Augustinus *l. 14. de Civ. cap. 13.* *Duo amores fecerunt sibi civitates, scilicet Civitatem DEI amor DEI usque ad contemptum sui; Civitatem diaboli amor sui usque ad contemptum DEI.* S. Thomas in *2. dist. 42. quæst. 2. art. 1.* *Finis ultimus in amore commutabilium bonorum est ipse homo, propter quem omnia alia querit.* Concor-
dant D. Bonav. in *op. stimul. Div. am. p. 2. c. 6.*
&

& Scotus 2. dist. 6. q. 2. §. In ista questione, ubi concorditer ad Augustinum, radicem omnium peccatorum dicunt esse inordinatum amorem sui. Et quid mirum? cum ipse Aristoteles, utut gentilis, 9. Ethic. c. 4. §. 8. asserat: *Pravus sui gratia agit, & tantò magis, quantò pravior est.* Rationem Theologicam damus ex Scoto cit. quia omne peccatum radicatur in aliquo inordinato *velle* amicitia; non DEI, quia respectu ipsius non est possibilis amor amicitia inordinatus: neque aliorum, cum connaturalius sit se ipsum excessivè diligere, quàm aliud creatum: ergò sui ipsius.

Nec refert, quòd aliqui peccent ex indiscreto zelo, arbitantes se præstare obsequium DEO, juxta vaticinium Christi *Joan. 16.* multi etiam ex ignorantia vincibili, quatenus putant se per actionem malam implere præceptum DEI; adeoque apparenter saltem plùs diligant DEUM, quàm proprium bonum creatum. Nihil refert; nam & hi ex inordinato sui amore inducuntur ad eam proprii judicii pertinaciam, & legis inquirendæ negligentiam; unde interpretativè censentur plùs se ipsos, quàm DEI Voluntatem legislativam diligere, & appretiare.

Quia tamen dubitare quis posset, in quo ista inordinatio amoris consistat, cum se

se ipsum, vel aliam creaturam diligere, de se sit quid licitum, & honestum, ideo sit

RESOL. III. Tunc dicitur homo inordinatè amare se ipsum, vel etiam aliam creaturam, quando se, vel illam amat, ubi non debet, vel plùs quàm debet, vel facit contrarium ejus, quod DEUS præcepit; tunc enim ejus actio est inordinata ex magnitudine dilectionis, & ex contemptu Divinæ prohibitionis. Ità Div. Bonaventura 2. dist. 40. dub. 2. in fine.

Punctum XI. *In quonam venialiter peccans constituat finem ultimum?*

RESOL. I. Venialiter peccans neque actualiter finem suum ultimum constituit in DEO, neque in creatura. Ratio primi est; quia actualiter constituens ultimum Finem in DEO, debet ponere actum referibilem in DEUM; sed actus venialiter malus, hoc ipso, quòd sit factus contra prohibitionem DEI, non est referibilis in DEUM: ergò. Ratio secundi est; quia constituere finem ultimum in creatura est proprium peccati mortalis, utpote quò perfectio soli DEO debita transfertur in creaturam, saltem quantum ad effectum, & interpretativè: quòd planè peccato veniali convenire non potest. Nec ex alia ratione affirmant Thomistæ, quàm quia existimant, quòd homo in omni sua operatione feratur in aliquem

quem finem ultimum; hoc autem fundamentum esse ruinosum, patet ex *Resol. Puncti IX.*

30 RESOL. II. Venialiter peccans habitu adhuc constituit finem suum ultimum in DEO; actu autem vult aliquid, non propter ultimum finem, negativè: imò aliquatenus etiam contrariè. Est conformis Scotto in *cit. dist. 49. quest. 10. §. Ex his sequitur.* Et prima pars patet; quia venialiter peccans adhuc manet per habitum charitatis & gratiæ conjunctus DEO, fini suo ultimo: ergò habitu adhuc constituit suum finem ultimum in DEO. Secunda etiam; quia talis actu vult aliquid irreferibile in hunc finem ultimum: ergò vult aliquid, non propter ultimum finem, negativè saltèm; nam si positivè vellet quiescere in illo bono creato, jam vellet aliquid, non propter ultimum finem verum, simpliciter contrariè, quatenus finem ultimum actu constitueret in alio bono: sic autem peccatum veniale transiret in mortale. Liquet etiam tertia pars; nam licèt per peccatum veniale se simpliciter non avertat à DEO, avertit se tamen ab aliqua ejus lege, ad ipsum tanquam ultimum finem consequendum utili, quamvis non necessaria, & sic aliquatenus appetit aliquid, non propter ultimum finem, etiam contrariè.

Pun-

Punctum XII. Utrum homo teneatur ex lege aliqua, omnia sua opera referre in finem suum ultimum verum, nempe in ipsum DEUM?

Haecenus fermè in speculativis nos detinuimus; nunc autem praedicta omnia ad praxin ordinabimus.

RFSOL. I. Utilissimum, omnique homini Christiano maximoperè recommendandum est studium illud, quò omnia sua opera, relationis in DEUM capacia, in ipsum tanquam finem suum ultimum referat, ac dirigat per intentionem efficacem. Dixi: *relationis in DEUM capacia*, scilicet ex objecto suo moraliter bona, vel indifferentia, non verò illa, quæ sunt intrinsecè mala; nam talia scienter velle exercere ob DEI gloriam, vel honorem, qui directè per illa læditur, est velle DEO illudere, sicque potius abominatione, quàm laude dignum. Resolutio verò sic exposita, facilè probatur. Ille enim operandi modus est utilissimus, scilicet ad ipsius finis ultimi consecutionem, omnique Christiano maximoperè recommendandus, per quem accuratissimè conformamur modo operandi ipsiusmet DEI; quia *DEI perfecta sunt opera*, Deuter. 32. & ipse Christus perfectionem DEI in operando imitari nos docuit. Matth. 5. *Estote ergo & vos perfecti, sicut & Pater vester caelestis perfectus est.* Atqui operando omnia

propter DEUM, sicque referendo omnia in ipsum, tanquam finem nostrum ultimum, accuratissimè conformamur modo operandi ipsius DEI, utpote qui *universa propter semetipsum operatus est*. Proverb. 16. Ergò. Nec verbò solùm hoc Christus docuit, verùm etiam in opere ostendit, unde de se ipso Joan. 8. *Ego autem non quero gloriam meam, sed honorifico Patrem meum*. Hoc etiam inculcat Sapiens Eccles. 9. *Vade & comede in letitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum; quia DEO placent opera tua*. Et articulatiùs Doctor gentium 1. Cor. 10. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam DEI facite*. Et quis non utilissimum dicat hoc virtutis studium, quò opera etiam indifferentia, & vilissima ex objecto, redduntur æternæ vitæ meritoria? sed quia ex textibus illis quidam volunt eruere obligationem referendi opera omnia in finem ultimum verum, sic

- 32 RESOL. II. Nulla lege tenetur homo omnia sua opera referre in finem suum ultimum, qui est DEUS. Est modò communis Theologorum contra Bajanos, & Jansenistas. Ideo enim damnata fuit hæc propositio Baji: *Omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia*; quia præfatus Doctor volebat, actus virtutum moralium, quos infideles verum DEUM
non

non agnoscentes, & Philosophi alium finem ultimum hominis prætendentes, in DEUM non dirigebant, fuisse mera peccata: quod utique sequeretur, si existeret lex omnia nostra opera in verum DEUM dirigendi. In hoc ipsum collimant plurimæ aliæ propositiones, tum ex Bajo, tum ex Jansenistis Baji sequacibus damnatæ, velut illa ab Alexandro VIII. *Omnis humana actio deliberata, est dilectio DEI, vel mundi; si DEI, Caritas Patris est: si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est:* & illa à Clemente XI. *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes nostræ nascuntur; Amor DEI, qui omnia agit propter DEUM, quémque DEUS remuneratur; & amor, quò nos ipsos, ac mundum diligimus, qui, quod ad DEUM referendum est, non refert, & propter hoc ipsum fit malus.* Quid, quæso, clariùs in hac propositione perstringitur, quàm dicere, omnia opera ex præcepto ad DEUM referenda esse, alioquin mala evadere? Sed scrutemur, cujusnam legis sit hoc præceptum. An legis naturæ? At illud communiter etiam sapientes & timorati, quorum tamen cordibus lex naturæ est inscripta, non agnoscunt, quin potiùs judicant rationi naturali multum consentaneum, si homo sectetur temperantiam, justitiam, aliásque virtutes morales propter honestatem. his ipsis virtutibus intrinsecam, neque illa

ulterioris ordinationis in DEUM necessitas ex aliquo principio naturaliter noto sine violentia deducitur. An legis Divinae positivae? At nusquam talis obligatio clarè exprimitur; quòd enim Apostolus supra 1. Cor. 10. dicat omnia esse facienda in gloriam DEI, explicat Doctor Seraphicus 2. dist. 41. art. 1. quest. 3. posse accipi affirmativè, & negativè. Si negativè, asserit sonare præceptum, quia sensus est, ut nihil contra gloriam DEI faciamus: si affirmativè, dicit continere consilium, & admonitionem salutarem, ad animæ salutem promovendam utilem, non præceptum. Eiusdem mentis est Scotus ead. dist. q. un. Et ità etiam interpretandi erunt alii textus, uti ad Coloss. 3. & consimiles. An demum Legis humanae, Civilis vel Ecclesiasticae? sed in hac nec umbram talis obligationis datur invenire. Consequenter adeò universalis obligatio hominibus imposita non extat. Dico, adeò universalis; nam

33 RESOL. III. Nullum est dubium, quin certis temporibus, & occasionibus teneatur homo, supposita ordinatione ejus in finem supernaturalem, per media convenientia se in illum dirigere. Ratio clara est; quia certis temporibus, & occasionibus tenetur homo in DEUM credere, eum sperare, propter se diligere, orare, & adorare

rare &c. sed in his omnibus se in DEUM, tanquam in finem suum supernaturalem dirigit: ergò &c. Certè si res omnis, etiam inanimata, tendat ad suum centrum; quis non gravis culpæ reum existimet hominem, qui ad centrum suum, finem ultimum, DEUM, nolit, vel negligat tendere, & ascendere, cum tamen DEUS ipse, ex agnitione etiam pagani Poëtæ:

*Os homini sublime dedit, cœlûmque tueri
Fussit, & erectos ad sydera tollere vultus.*

Cur enim homini, ad imaginem & similitudinem suam creato, præter appetitum naturalem indidit appetitum rationalem, & elicatum, nisi ut per eum toto affectu redeat ad suum principium, à quo exivit, & tendat ad suum finem, ad quem creatus est? est autem unice creatus ad DEI gloriam, attestante ipso per os Isa. 41. *Omniem qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum.*

§. II.

Praxis Confessariorum circa expositam Doctrinam.

CASUS I.

*A*gesilaus loci cujusdam Dynasta tantâ rerum omnium affluentia quotidie fruebatur, ut Fortuna

tuna opes omnes in eum solum congerere videretur. Accidit autem, ut vir spiritualis, ad eum invisens, sermonem haberet de contemptibilitate bonorum terrenorum in comparatione cœlestium. Tunc ille: Si DEUS per mille annos mihi permetteret quietam fruitionem omnium bonorum meorum, quæ possideo, nè tantillò ampliùs ei suum cœlum inviderem, sed dicerem: Cœlum Cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum. Quid jam de hoc homine, si hoc dictum ad sacrum Tribunal deferret, censendum?

RESOLUTIO.

34 **N**Otissimum suppono hoc dictum, & factum, ex Historiographis, & Præconibus sacris. Censeo itaque, hunc Agesilaum de sorte Epicuræorum, quorum Deus venter est, ad Philipp. 3. esse reputandum, utpote qui patenter ultimum suum finem in perituris hisce rebus, contemptò cœli Dominò, constituerit. Unde sequitur, talem peccâsse mortaliter I. contra charitatem DEI, quatenùs bona terrestria plùs appreciavit, quàm ipsum DEUM in cœlesti gloria possidendum. II. Contra Religionem, dum honorem finis ultimi, soli DEO debitum non interpretativè tantùm, & virtualiter, ùt fit in omni peccato mortali, sed expressè, & formaliter attribuit creaturæ, in

in quo consistit verissima malitia idololatriæ, de qua in Trismegisto secundò continuato *dist. un. cap. 1. num. 7. & seqq.* Quippe nemo potest duobus Dominis servire; aut enim unum odio habebit, & alterum diliget; aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Et ideo, subintulit Christus, *non potestis DEO servire, & Mammonæ.* Matth. 6. III. Contra charitatem suâ ipsius, quatenus ex solo amore temporalium voluit de se efficaciter se privare bonis æternalibus, Divina bonitate sibi destinatis. IV. Fortè etiam contra fidem, discredendò immortalitatem animæ, & gloriam æternam justorum. Quis enim sanæ mentis, si firmiter credat, post hanc vitam dari aliam æternum duraturam, in qua ineffabilis, & interminabilis sit felicitas, in ejus locum vitam transitoriam, in qua vana solùm, & evanida felicitas, eliget studiosè, & ex consilio, velut iste? Unde Confessarius, velut prudens Medicus, debebat argutè & acutè in radicem morbi hujus sui Patientis inquirere, & si eum ex occulta hæresi prorupisse advertisset, scire, & judicare, an potestate eum absolvendi polleat, necne; pro quo servire possunt ea, quæ scripsi in Trismegisto *Dist. 1. Cap. 3. Punct. 14.* Gnæviter etiam poterat explorare alia, cum casu connexa, utpote observationem Præceptorum, præsertim Ecclesiasticorum; cùm

vitium Acediæ in tali homine sit propatum.

CASUS II.

AMilia puella, vix octavum ætatis annum egressa, sed à nutrice pessimè seducta, adeò in arte veneficii profecit, ut multas, nedum coætaneas, verùm & veteranas, ac inveteratas, superârit. In eo autem artificio præ cæteris excellit, quòd sciat intentionem suam tam dextrè efformare, ut nihil sacrum vel sanctum, aut in templo, aut extra, videat, vel audiat, quod non peculiari oblatione in honorem Asmodæi referat, ac dirigat. Huc præsertim Missæ sacrificia, huc Communiones, huc Confessiones, etiam aliorum à se visas, huc orationes, huc, quidquid demum sacro nomine notatur, dedicat juvencula *Ministra Diabolica*. Narratur hoc Confessario: quid ille?

RESOLUTIO.

35 **S**pecies facti detestabilis, utinam inaudita! adeò sollicitè honorem, soli DEO debitum, sibi arrogat stygius impostor. Patet evidenter ex relatione Casûs, puellam hanc nequitiam, quàm annis, majorem, deliquisse enormiter, dum toto affectu rationem Finis sui ultimi Diabolo per intentionem, tam exquisitam affigere & affingere laboravit. Deliquit enim peccatò odii & in-

invidiæ contra DEUM; peccatô idololatriæ; & peccatô mentalis sacrilegii. Porro hoc diabolicum artificium, cùm intra potentias internas contummetur, puellam dedocere erit difficillimum, & nonnisi ab eo efficiendum, in cujus manu sunt hominum corda; Confessarii tamen erit, imploratô DEI auxiliô, diligenter laborare, ut puella pœnitens intentionem suam in posterum dirigat ad unum verum DEUM, qui est ultimus finis omnium.

CASUS III.

Balduinus in Concione informatus, quomodo oporteat cunctis nostris operibus præmittere bonam intentionem, valdè anxietur scrupulis, putans se obligationi huic non satisfacisse, ex eo, quòd nè quidem de nomine bonæ intentionis sibi confiterit. Et ideo accedit Confessarium, petens hac de re bonum consilium: quale dabit?

RESOLUTIO.

Confessarius Balduinum jubebit bonô esse se animô; quod enim in Concione dictum, non ità intelligendum est, quòd debeamus ante omnia opera singularem & signatam præmittere intentionem, sed solùm
I. ne ea ex prava intentione exerceamus;
quod

quod præceptum est negativum, obligans semper, & pro semper. II. Ut saltem aliquando in finem nostrum ultimum intendamus, ac media ad hoc congrua arripiamus; quod est præceptum affirmativum. III. Ut ubi tenemur ad opus aliquod virtutis, quò tale est, illud ex motivo honestatis, saltem intrinseco ipsi exerceamus, sive dein illud motivum immediatè attingat ipsum DEUM, ut fit in virtutibus Theologicis, sive intra limites creatos consistat, ut fit in virtutibus moralibus: & sic rursus est præceptum affirmativum. IV. Ut si per aliquod opus mereri velimus præmium supernaturale, illud aliquo saltem modo in DEUM referamus, eò quòd Concilium Tridentinum *sess. 6. cap. 16.* illa solùm opera agnoscat esse æternæ vitæ meritoria, *quæ in DEO facta sunt.* Istud verò plerumque solùm est consilii, non præcepti, cùm nec ex Verbo DEI scripto, nec ex non scripto habeatur, teneri nos per singula nostra opera mereri. Ut autem habeatur formula Voluntatem nostram ad Finem ultimum ordinandi, sit

§. III.

§. III.

Praxis ultimæ voluntatis ad Finem
ultimum, sive

FORMULA BONÆ INTENTIONIS.

O MI DEUS Omnipotens, Rex & Monarcha³⁷
cœli & terræ, DEUS meus & omnia! Ego
indignissimum plasma, & abjectissimus vermiculus
tuus, ex recognitione supremi domini, quod in me,
ac universas res creatas habes, coram altissima Ma-
jestate tua usque in abyssum mei nibili prostratus, te
tanquam meum Principium, & Finem ultimum
adoro, laudo, & glorifico, in unione illius adora-
tionis, laudis, & honoris, quem tibi in terris ex-
hibuit Sanctissima Christi, unigeniti Filii tui Hu-
manitas, ejusque Mater superbenedicta, MARIA
Virgo sinè labe concepta, cum tota cœlesti Curia,
& omnibus justis, quotquot fuerunt, sunt, &
erunt. Tibi me in servum consecro perpetuum,
mèque totum, cum corpore & anima, & cum
omnibus potentiis in- & externis tibi offero; Vo-
lens, quantum in me est, ut omnes meæ opera-
tiones, mentis, & corporis, omne meum intelli-
gere & velle, omnia verba, syllabæ, & litteræ,
quas protulero, legero, scripsero, vel audivero,
omnes motus, & pulsus cordis atque arteriarum,
omnes gressus, halitus, & singultus, ac quidquid
demum in me est, movetur, aut vivit; omnia, in-
quam, in æternam tuam laudem & gloriam ce-
dant. Et quia hæc omnia nimis sunt exilia, ea
simul,

simul, & quodvis ipsorum seorsim, cum omnibus Christi, B. Virginis, & universorum sanctorum ac justorum actionibus, passionibus, ac obsequiis, tibi hucusque prestitis, & per omnem dehinc eternitatem præstandis unio, compositio, & conjunctio. Nil porro intellectus meus cogitet, nisi DEO servire; nil voluntas concupiscat, nisi DEUM amare; nil lingua loquatur, nisi DEO magnificentiam; nil sensus percipiant, nisi DEO glorificum; nil corpus attentet, nisi pro DEO laborare; nil anima studeat, nisi DEO se adunare. Hoc unicum votum, hoc unicum desiderium, cum DEO, & DEO vivere; in DEO, & DEO mori. Hic primus, & ultimus totius vitæ meæ scopus, DEO servire; DEUM intelligere, & amare; DEO frui, hic in via, ibi in patria; nunc, & in perpetuas eternitates, Amen.

CAPUT II.

De mediis internis

Ad Finem ultimum ultimæ voluntatis.

§. I.

Expositio Doctrinæ Christianæ.

Punctum I. Quotuplicia sunt hæc media interna?

RE-

RESOL. Generaliter sunt duplicia, ab ipso Authore vitæ pro Viatoribus, ad ultimum finem tendentibus, instituta. Quædam, quæ sua solius esse voluit, illis tamen certò modò applicanda. Quædam, quæ sua esse voluit, & nostra, utpote DEI simul, & hominis cooperationem exposcentia. Clarebit ex dicendis.

Punctum II. Quenam sunt media interna, à solo DEO dependentia?

RESOL. Tria sunt, his nominibus comprehensa: *Gratia vocationis, Gratia justificationis, & Gratia perseverantia*; juxta illud Psal. 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* De primo medio meminit D. Petrus epist. 1. cap. 5. *DEUS autem omnis gratia, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu &c.* De altero S. Paulus ad Tit. 3. *Benignitas, & humanitas apparuit Salvatoris nostri DEI - - - ut justificati gratiâ ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ.* De tertio David Psal. 79. *Fiat manus tua super virum dexterae tuæ, & super filium hominis, quem confirmasti tibi, & non discedimus à te.* Primum medium est: commune omnibus hominibus, quia est effectus voluntatis generalis, quâ DEUS vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1. Timot. 2. & Christus ipse Matth. 20. dicit: *Multi sunt vocati, id est, omnes, secundum communem expositionem*

nem

nem SS. Patrum, & Interpretum. Alterum medium non est commune omnibus hominibus; quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens, ait Psalmista Psal. 142. nec tamen est proprium solorum Electorum, quia non omnes semel justificati, annumerabuntur salvandis; cum Apostolus ipse moneat justificatos 1. Cor. 9. *Nescitis, quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite, ut comprehendatis.* Tertium medium, si pro speciali dono perseverantiae accipiatur, proprium est Electorum tantum, & proximum, ac certissimum medium ad finem ultimum in beatitudine assequendum, juxta illud Salvatoris, Matth. 10. & 24. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

Punctum III. *Quae verò sunt media interna, partim à DEO, & partim ab homine dependentia?*

40 RESOL. Universim sunt duo: *Fides, & Opera*, de quibus illud Psal. 83. *Ascensiones in corde suo disposuit.* De fide constat ex Apost. Heb. 11. *Sine fide impossibile est placere DEO; credere enim oportet accedentem ad DEUM, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* De operibus testatur S. Jacobus in sua Epist. cap. 2. *Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides salvare eum?*

Pun-

Punctum IV. *An ergò gratia vocationis in nobis sit medium salutis prorsus sterile, nullumque effectum, ad quem nos ipsi cooperemur, habeat?*

RESOL. I. Gratia vocationis nullatenus est medium in nobis sterile, dummodo non cadat in terram sterilem, vel supra petram, & arescat, non habens humorem; nam de se dicit Apostolus 1. Cor. 15. *Gratia DEI sum id, quod sum; & gratia ejus in me vacua non fuit.* Etenim ad gratiam vocationis revocantur omnia auxilia gratiæ, quibus homo interiùs excitatur ad fidem, & alia opera salutis, quibus pro sua libertate vel consentire potest, vel dissentiri; Unde nos idem Apostolus Ephes. 4. alloquitur his verbis: *Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis &c.* Et S. Petrus Ep. 2. cap. 1. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* Ne scilicet nobis improperari possit illud Proverb. 1. *Quia vocavi, & renuistis &c. ego quoque in interitu vestro ridebo.*

RESOL. II. Hæc gratia vocationis, licet sit communis omnibus, non tamen æqualis, sed amplior, & efficacior in uno, quam in altero; quod discrimen denotat Apostolus, dum quosdam dicit *vocatos secundum propositum*, veluti ad Rom. 8. alios non item, ut observat Augustinus lib. 2. *contra duas Epist. Pelag. cap. 9. ubi ait: Non enim omnes*

vocati, secundum propositum sunt vocati; quoniam multi vocati, pauci electi: ipsi ergo secundum propositum vocati, qui electi ante constitutionem mundi.

43 RESOL. III. Est igitur gratia vocationis, quâ voluntas nostra à DEO præparatur ad fidem Divinitus revelatorum intellectui imperandam, & ad opera exercenda, quibus se ad justificationem disponat, & æternam vitam promereatur, ut aperte docet Trid. cit. Sess. 6. cap. 5.

Punctum V. Estne ergo dispositio quadam ex parte hominis necessaria ad gratiam justificationis adipiscendam, & qualis?

44 RESOL. I. Licet ad justificationem parvulorum nulla dispositio sit necessaria, quædam tamen necessaria est ad justificationem adultorum, sive fiat per Sacramentum, sive extra; est enim justificatio renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum, ait Trid. cit. Sess. cap. 7. quod cap. preced. probat ex illo Joël. 2. Convertimini ad me, & ego convertar ad vos; ubi clarè indicatur necessitas dispositionis præviæ.

45 RESOL. II. Ad gratiam justificationis prærequiritur fides, non illa chimærica hæreticorum, quâ quis certò credat sibi remissa esse peccata (quomodo enim credere poterit jam remissa, si per fidem primùm sint remittenda?) sed historica, quâ ex im-
pe-

perio voluntatis assentitur omnibus à DEO
revelatis; *Corde enim creditur ad justitiam*, ait
Apostolus *ad Rom. 8.*

RESOL. III. Præter fidem etiam ad ju-46
stificationis gratiam prærequiruntur opera
quædam voluntatis, non quòd per illa ho-
mo ipsam justificationis gratiam propriè
promereatur; dicimur enim *justificati gra-
tis per gratiam ipsius*, *ad Rom. 3.* sed solum-
modo, ut homo, qui per propriam volun-
tatem à DEO suo fuit aversus, iterum per
propriam voluntatem ad ipsum revertatur.
Quòd enim necessaria sit spes, patet ex illo
*Matth. 9. Confide fili, remittuntur tibi peccata
tua.* Quòd timor, ex *Eccl. 1. Timor Domi-
ni expellit peccatum.* Quòd Pœnitentia de
peccatis, ex illo *Act. 2. Pœnitentiam agite, &
baptizetur unusquisque vestrum in Nomine JESU
Christi in remissionem peccatorum vestrorum, &
accipietis donum Spiritus Sancti.* Quòd propo-
situm servandi mandata, ex *Matth. ult. Ba-
ptizantes eos in Nomine Patris &c. docentes eos
servare, quæcunque mandavi vobis.* Quòd de-
mum amor quidam initialis, seu voluntas
DEO serviendi, ex *1. Reg. 7. Preparate cor-
da vestra Domino, & servite ei soli.* Vide *Trid.
Sess. 6. cap. 6.*

Neque obstat, quòd Apostolus dicat ho-
minem justificari *per fidem*; quia ut habet
perpetuus Ecclesiæ sensus, hoc in eo sensu

intelligendum est, quia fides est humane salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere DEO, & ad filiorum ejus consortium pervenire, inquit Trident. cit. Sess. cap. 8.

Punctum VI. Quid ergo post adeptam justificationis gratiam est necessarium?

47 RESOL. I. Non est dubium, quin adhuc læpius ab homine justificato renovanda sit fides in DEUM Salvatorem nostrum; *Justitia enim DEI in eo revelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est: Justus autem ex fide vivit, inquit Apostolus Rom. 1. & sumpsit ex Habac. 2. repetens idem dictum ad Galat. 3. & ad Heb. cap. 10.* Ad quod etiam faciunt Propositiones damnatæ, quas ad idem intentum adduxi in *Trismegisto Dist. 1. Cap. 1. Punct. XII.* ubi plura de hoc reperiri possunt. Sed nec sufficit sola renovatio fidei interioris, sed opus est eam etiam exterius verbô, vel factô profiteri, juxta illud Apostoli ad Roman. 10. *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem Confessio fit ad salutem.* De quo rursus latè in eod. *Trismegisto Dist. 1. Cap. 2. per totum.*

48 RESOL. II. Oportet etiam, ut justificatus se continuò exerceat in operibus virtutum, saltem per observationem mandatorum DEI, & Ecclesiæ. Ità Trident. cit. *sess. 6. cap. 10.* ità loquens: *Sic ergo justificati, & amici DEI, & domestici facti, euntes de virtute*

tute in virtutem, renovantur, ut Apostolus inquit, de die in diem; hoc est, mortificando membra carnis suæ, & exhibendo ea arma justitiæ in sanctificationem, per observationem mandatorum DEI, & Ecclesiæ. Et ratio est; quia secundum legem præsentem gloria cœlestis aliter non datur justis adultis, quam ut corona, & merces bonorum operum in gratia factorum, ut præter alia indicat illud Apostoli 2. Tim. 4. *In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi in illa die justus Judex, & illud Eccli 18. Ne verearis usque ad mortem justificari, quoniam merces DEI manet in æternum.* Ergò deficientibus bonis operibus, nullus percingit ad bravium gloriæ.

Punctum VII. *An etiam homo justus indigeat gratiâ ad observationem mandatorum, & an illam semper præstò habeat?*

RESOL. I. Etiam homo justus indiget⁴⁹ actuali gratiâ, non tantùm ad observationem mandatorum supernaturalis, sed etiam naturalis ordinis, universim, & per longum tempus continuandam. Patet ex Concil. Arausic. II. can. 10. ità decernente: *Adjutorium DEI etiam renatis, ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.* Ratio verò est, quia considerata imbecillitate naturæ nostræ, & multitudine ac varietate tenta-

tionum, moraliter impossibile videtur, voluntatem semper manere in bono constantem, nisi altiori gratiæ subsidio in eo confirmetur.

50 RESOL. II. Homini justo, saltē dum urget præceptum, semper adest gratia vel proximè, vel remotè sufficiens ad observationem mandatorum. Ità expressè Tridentinum cit. sess. 6. cap. 11. dicens: *Nemo temeraria illa, & à Patribus sub anathemate prohibita voce uti (debet) DEI præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia.* Et Innocentius X. damnans illam primam propositionem Jansenii: *Aliqua DEI præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus, secundum præsentem, quas habent, vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, quâ possibilia fiant.* Patet; nam & mandata ejus gravia non sunt. 1. Joan. 5. & qui sunt justis, Christum diligunt; qui autem diligunt, sermones ejus servant, ut ipse testatur Joan. 14. Unde & DEUS suâ gratiâ semel justificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur, ut ait Trident. ibid. ex Augustino lib. de nat. & grat. cap. 26.

Punctum VIII. Sed quare dictum fuit: *gratia vel proximè, vel remotè sufficiens?*

51 RESOL. I. Ideo, quia non cuilibet, etiam justo, semper adest gratia proximè, & per se sufficiens ad vincendas tentationes, & mandata DEI observanda, ut per-
spi-

spicue docet S. August. lib. 2. de peccat. merit. c. 19. ibi: *Intelligamus, si possumus, Dominum DEUM bonum ideo etiam sanctis suis alicujus operis justis aliquando non tribuere vel certam scientiam, vel victricem delectationem, ut cognoscant, non à se ipsis, sed ab illo sibi esse lucem, quâ illuminentur tenebræ eorum, & suavitatem, quâ det fructum suum terra eorum.* Et ideo Scriptura, Patres, & Concilia tanto fervore nobis commendant necessitatem sanctæ orationis, ut sciamus, petendum nobis esse, & pulsandum ad januam summi Regis pro ulterioribus gratiis, quibus legem DEI custodiamus, & peccata contra ipsam evitemus, obtinendis. Ipse Christus *Matth. 26.* id docuit suos Discipulos, etsi pro tunc justos, dum dixit: *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem.* De quo plura dixi in *Trismeg. Contin. Dist. 1. cap. 1. punct. 8.* Interim

RESOL. II. Adest tamen justis semper, ⁵² dum urget præceptum, gratia sufficiens ad impetrandum ulterius auxilium, cum quo proximè possint & tentationes vincere, & legem implere; Nam, ut cum Augustino loquitur Tridentinum *cit. sess. 6. cap. 11.* *Deus impossibilia non jubet, sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adjuvat, ut possis.* Itaque, cum fortis urget tentatio, imitandum nobis est exemplum

Salomonis Sap. 8. dicentis: *ut scivi, quoniam
aliter non possem esse continens, nisi DEUS det - -
adh Dominum, & deprecatus sum illum.*

Punctum IX. *An præter hæc justis sit quid
necessarium ad ultimam sui Finis ultimi conse-
quationem?*

RESOL. Est enimverò necessarium eis
speciale perseverantiæ auxilium, ex defini-
tione Tridentini sæpe cit. sess. 6. can. 22. *Si
quis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio
DEI, in accepta justitia perseverare posse, vel
cum eo non posse, anathema sit. Illud enim,
quod dicitur Matth. 10. & 24. Qui persevera-
verit usque in finem, hic salvus erit, teste eod.
Trident. ead. sess. cap. 13. aliunde haberi non
potest, nisi ab eo, qui potens est eum, qui stat,
statuere, ut perseveranter stet, & eum, qui cadit,
restituere, nempe à DEO, ut dicitur ad Rom.
14. Unde de futura usque in finem perse-
verantia in statu gratiæ nemo sibi certi aliquid
absoluta certitudine polliceatur, subdit paulò
infra S. Synodus cit. sicut enim sinè speciali
revelatione scire nullus potest, se esse de
numero prædestinatorum, velut idem Con-
cil. d. sess. cap. 12. & can. 15. definivit; ità
nec citra specialem revelationem scire po-
test, se in statu gratiæ permansurum, vel
magnum illud usque in finem perseverantiæ donum
se certò habiturum, uti sub iterata anathema-
tis pœna dici prohibet S. Synodus citata,
can. 16.* Punctum

Punctum X. *An ergò non omnes justì habeant auxilium sufficiens, ut in accepta justitia perseverare possint, ad finem usque?*

RESOL. I. Habent omnes auxilium sufficiens, vel proximè, vel remotè, ut perseverare possint, si velint. Christus Dominus enim sub pœna æternæ damnationis præcipit omnibus justis in persona Apostolorum perseverantiam in justitia & charitate Joän. 15. dicens: *Manete in me, & ego in vobis; sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis - - si quis in me non manserit, mittatur foras, sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.* Frustra autem præciperet, nisi possibilitatem perseverandi haberent; quia ad impossibile nulla obligatio.

RESOL. II. Nihilominus consideratis omnibus præsentis vitæ circumstantiis, necessarium est etiam speciale auxilium, quò DEUS non tantùm det, ut perseverare possimus, si velimus, sed etiam, ut velimus, & actu perseveremus, impertiatur. Necessitatem specialis auxilii jam ex Tridentino *Punct. præced.* ostendimus; radicem verò necessitatis hujus, & simul qualitatem ejus auxilii pulchrè depingit D. August. *lib. de corr. & grat. cap. 12.* inquit: *Quòd si in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen infir-*

D 5 mi-

mitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oporteret, hominibus relinqueretur voluntas sua, ut in adiutorio DEI, sine quo perseverare non possent, manerent, si vellent; nec DEUS in eis operaretur, ut vellent: inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet; & ideo perseverare non possent, quia deficiente infirmitate sua nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent.

Punctum XI. Quid igitur homini in tanta incertitudine suæ finalis perseverantiæ faciendum?

56 RESOL. Duo nobis inculcant Sacræ Litteræ, & Concilium Tridentinum, scilicet Sperare, & Timere. Nam ecce oculi Domini super metuentes eum; & in eis, qui sperant super misericordia ejus. Psal. 32. Et Concilium cit. sess. 6. cap. 13. docet, quod in DEI auxilio firmissimam spem collocare omnes debent; DEUS enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere, juxta Apostolum ad Philipp. 1. & 2. Veruntamen, subdit, qui se existimant stare, videant ne cadant, & cum timore ac tremore salutem suam operentur (secundum monitum D. Pauli cit. cap. 2. ad Philipp.) in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus, & oblationibus, in jejuniis, & castitate; formidare enim debent, scientes, quod in spem gloriæ (1. Pet. 1.) & nondum in gloriam renati sunt &c. Obtemperandum igitur Apostolo ad Rom. 8. dicenti;

ti;

ti: Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus; si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

Punctum XII. Quid verò, appropinquante mortis hora, homini agendum? Vel quomodo tunc ad Finem ultimum tendendum?

RESOL. Tres sunt potissimum obliga-⁵⁷ tiones Hominis Christiani morientis (ait noster eruditissimus P. Petrus Marchant. tom. 3. Tribun. Sacr. Tract. ult. tit. 1. q. 2.) nimirum Ponderatio presentis vitæ; Purgatio accusantis conscientie; & Dispositio imminentis viæ. Ponderatio presentis vitæ, ut attendat homo, qualiter vixerit, vivat, & in reliquo victurus sit: Purgatio accusantis conscientie, ut à peccatis, & à debito pro eis satisfaciendi, vel satisfatiendi liberetur; Dispositio imminentis viæ, ut de viatico, & salvo conductu sibi provideat. De his omnibus Scriptura: De primo Isa. 38. *Reco- gitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine anime meæ.* De secundo Job. 10. *Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte me ergo, ut plangam paululum dolorem meum &c.* De tertio Amos 4. *Præparare in occursum DEI tui Israël.*

Punctum XIII. In quo ergò consistat Ponderatio presentis vitæ?

RE

58 RESOL. Consistit in diligenti, & moraliter possibili examine Conscientiæ super vita antea, & præsentem statu suo, ut, nimirum homo quisque diligentius se excutiat, & conscientiæ suæ sinus omnes, & latebras exploret, prout exigit Tridentinum *sess. 14. cap. 5.* ad agendam dignam de peccatis suis pœnitentiam. Quod tamen, de peccatis necdum confessis, vel non cum debito dolore, aut proposito, confessis intelligendum; nam de reliquis, etsi nullus absque revelatione Divina omnimodam certitudinem habere possit, quod sibi remissa jam sint (cum possibile sit occultum quendam defectum vel ex parte Confessarii absolventis, vel ex parte pœnitentis Confessi latuisse) poterit in Domino confidere, quod jam fuerint deleta, & remissa.

Punctum XIV. *Qualiter fieri debeat hæc finalis Purgatio Conscientiæ?*

59 RESOL. I. Finalis Purgatio Conscientiæ tria desiderat juxta Authorem *cit.* nempe ut homo se perfectè componat *cum DEO, cum proximo, & secum ipso.* Cum DEO quidem per obtentionem remissionis suorum peccatorum quoad reatum culpæ, & pœnarum: cum proximo per depositionem omnis inimicitæ, satisfactionem pro injuriis, & restitutionem pro damnis: secum ipso per
ex-

exclusionem omnis malæ voluntatis, & propinquæ occasionis peccandi.

RESOL. II. Ad obtinendam remissionem peccatorum necessaria est Pœnitentia; quæ quidem respectu Christiani hominis post lapsum continet non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritum, & humiliatum, verùm etiam eorundem Sacramentalem Confessionem, saltem in voto, & suo tempore faciendam, & Sacerdotalem absolutionem; itémque satisfactionem per jejunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia; non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel Sacramenti votò unà cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali, quæ, ut sacræ literæ docent, non tota semper, ut in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ DEI, quam acceperunt, ingrati Spiritum Sanctum contristaverunt, & templum DEI violare non sunt veriti. Ità Tridentinum cit. Sess. 6. cap. 14. De Confessione pro Articulo mortis dicemus cap. seq. De Contritione autem

RESOL. III. Certum est, quòd ubi possibilis Confessionis Sacramentalis deest, ad remissionem mortalium necessaria sit contritio perfecta, cùm imperfecta sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat, ut expressè Tridentinum Sess. 14. cap. 4. & S. Joannes Ep. 1. c. 3. Qui non diligit, manet in morte. Imò nec ipsa per-

perfecta contritio vim reconciliationis cum DEO in moderna lege habet, nisi quatenus votum ipsius Sacramenti in se includit eodem Concilio ibi attestante, & quatenus cum proposito non peccandi de cætero, quod etiam contritioni imperfectæ inesse debet, est conjuncta. Sed supposita etiam possibilitate confitendi, adhuc moribundus ad perfectam Contritionem conniti debet, saltem si durante eo statu, præcepto Dilectionis DEI super omnia, quod tunc urgere, in *Trismeg. Dist. 3. cap. 1. n. 240.* resolvi, nondum satisfecerit: tum quia gravissimi Doctores, quos in *Part. 3. Theol. Sacram. cap. 2. num. 175.* citat P. Sporer, attritionem etiam cum Sacramento pro tunc judicant insufficientem, adeoque lex charitatis propriæ exigere videtur, ut in tali articulo viam moribundus incedat tutiorem. Tum quia etiam præceptum Charitatis DEI hoc videtur requirere, ut se certiores de reconciliatione cum DEO reddat: tum quia aliàs maximum foret periculum, ne dolor talis moribundi, nolentis se per actum charitatis ad DEUM convertere, merè foret naturalis, sicque per se ineptus ad dispositionem Sacramentalem.

62 - RESOL. IV. Quòd & reliqua, quæ compositionem cum proximo, & secum ipso concernunt, sint necessaria, inde claret;

ret; quia sine eis verus supernaturalis dolor, & consequenter remissio peccatorum subsistere non potest. Unde Luc. 6. dicit Christus: *Dimittite, & dimittimini* - eadem quippe mensurâ, quâ mensi fueritis, remittetur vobis. Item: *Diligite inimicos vestros* - & eritis filii Altissimi. Et DEUS apud Ezechiel. c. 33. *Si autem dixero impio: morte morieris; & egerit poenitentiam à peccato suo, feceritque iudicium & justitiam, & pignus restituerit ille impius, rapinamque reddiderit, in mandatis vitæ ambulaverit, nec fecerit quidquam iniustum, vitâ vivet, & non morietur.* Et Joan. 5. *Ecce sanus factus es: jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.*

Punctum XV. *Quomodo fieri debeat dispositio imminentis viæ?*

RESOL. I. Hæc per Authorem cit. tria⁶³ exigat, scilicet I. *Dispositionem familiæ suæ, & domûs, quam relinquit.* II. *Provisionem necessariorum ad viam, quam assumit.* III. *Salvum conductum contra prædones, quibus occurrit.* Potest probari ex Scriptura; nam ad primum facit illud Isaïæ ad Regem Ezechiam ægrotantem: *Dispone domui tuæ; quia morieris tu, & non vives.* Isa. 38. Ad secundum facit illud Apostoli 1. Cor. 1. *In omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia - - ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri JESU Christi*

Christi. Ad tertium illud Psalmistæ Psal. 90. Quoniam Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis - - super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.

64 RESOL. II. Dispositio familiæ & domûs potissimum consistit in duobus, scilicet in legitima ordinatione Testamenti, de quo in seq. Dist. & in religiosa valedictione ab hoc sæculo; ad quam plurimum conferre potest, si discordias, forsan in familia enatas sedaverit, eandem ad pacem cum DEO & inter se habendam excitaverit, piæ ac generosæ mortis exemplum ei reliquerit; ac tandem oculos ad cœlestem Patrem erigens, exemplô Christi in hunc vel similem modum eandem commendaverit: *Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi. Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt; & mea omnia tua sunt.* Joan. 17.

65 RESOL. III. Provisio necessariorum ad viam æternitatis consistit in his tribus: I. In asssecuratione & confortatione animæ per Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis; de quibus in cap. seq. II. In Baculo fiducia erga DEUM, & Christum Redemptorem. III. In viatico bonorum operum. Primi figuram nobis dedit Elias, qui pane subcinericio (per quem

Ev-

Evcharistia significatur) & aquâ (per quam Pœnitentia, & lacrymæ doloris figurantur) refectus, in eorum fortitudine ambulavit usque ad montem DEI, ut narratur 3. Reg. 19. In secundo exultavit Vates Regius Psal. 22. *Etsi ambulavero in medio umbrae mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es: Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.* Ad tertium nos exstimulat Christus ipsemet Luc. 12. *Vendite, quæ possidetis, & date eleemosynam: facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis - - ubi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.*

RESOL. IV. Salvus conductus in hac⁶⁶ via ad patriam consistit in cœlesti Comitatu Beatissimæ Virginis, Angeli Custodis, & SS. Patronorum ad hoc electorum, utri & in armatura Fidei, Spei, Charitatis, Justitiæ, & aliarum Virtutum, quarum actus, & affectus in eo articulo specialiter sunt eliciendi; nec non in gladio orationis tum propriæ, tum aliorum pro se. Ejusmodi comitatum filio suo itineranti in Rages precabatur Tobias Tob. 5. dicens: *Bene ambuletis, & sit DEUS in itinere vestro, & Angelus ejus comitetur vobiscum;* & quàm multum ei profuit unius Angeli societas! quantò magis in itinere ad æternitatem, ubi dæmones cunctas vias obsident ad capiendam prædam?

E

dam?

dam? Porro spiritualement armaturam illam verbis patheticis recomendat Apostolus ad Ephes. 6. dicens: *Induite vos armaturam DEI, ut possitis stare adversus insidias diaboli; quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus Principes & Potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum.* Et post pauca: *State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti lorica justitiae, & calceati pedes in preparatione Evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere; & galeam salutis assumite, & gladium spiritus - - per omnem orationem & obsecrationem orantes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus Sanctis, & pro me &c.*

§. II.

Praxis Confessariorum circa expositam Doctrinam.

CASUS I.

Cethura periculosè decumbens refert Confessario anxietatem suam, quam habet de futuro vitæ suæ fine. Causam hanc reddit, quòd quidem reflectere se non possit, aliquando omisisse gravius quoddam peccatum in Confessione, sciat tamen dolorem suum aliquando fuisse satis tepidum & remissum; & alias DEO suo valdè segniter servisse, negligendo multa bona, quæ facere potuisset. Et ideo

ideo se dubitare, utrùm DEUS, illo non obstante, sit sibi propitius futurus in secuturo fine, & cum gratia sua adstiturus. Quid illi Confessarius?

RESOLUTIO.

CONFESSARIUS ei dicet hanc curam esse su-
perfluam; non enim homini curandum
est, quid DEUS de eo sit factururus, sed an
ipse præstiterit, vel præstare paratus sit o-
mne id, quod faciendum DEUS ab ipso ex-
poscit. Hoc pro certo habendum, quòd
DEUS velit omnes salvos fieri, & nullum
deserat, nisi prius ab eo deseratur. Hinc
si Cethura conscientiam suam nullo pecca-
to mortali gravatam, post diligens examen
senserit, signum est, beato fine perfuncturam,
si tamen fiduciam suam in DEO repo-
suerit, & de præhabita diffidentia pœnitentiam
egerit. Nam quòd dolor aliquando
fuerit tepidus & remissus, sufficientiam
ejus non tollit, cum nullibi requiratur cer-
ta intensio doloris, sed sola substantia, quæ
etiam in minimo gradu reperitur, uti ha-
bet comunissima Theologorũ cum P. Sporer
p. 3. *Theol. Sacram. cap. 2. num. 109.* Minus
requiritur dolor sensibilis, ex cujus fortè
defectu orta est illa habiti doloris insuffi-
cientis suspicio. Quod porro concernit
neglectum bonorum, videndum, an fuerint

opera præcepti, vel tantum consilii; si præcepti, utique agenda de eo poenitentia: si verò tantum consilii, id necessarium non est. Quia tamen in multis offendimus omnes. Jac. 3. quæ sæpe nos latent; ideo suggerendum ei, ut corde contrito, & humiliato dicat cum Psalte regio: *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.* Psal. 24.

CASUS II.

Demetrius studiosus confitetur, se nuper solum, cum Sacerdos tam citò haberi non posset, adstitisse suo socio, lethaliter vulnerato, & jam animam agenti; cumque in similibus nullam haberet praxin, nihil nisi invocationem Sanctissimorum Nominum JESU, & MARIAE, ei acclamasse; dubitare proin, an charitati fraternæ, suoque officio, quod gerit ut homo Christianus, satisfecerit?

RESOLUTIO.

68 **D**emetrius, per se loquendo, non satisfecit; vera enim ad mortem præparatio non in nuda invocatione horum Sanctissimorum Nominum, sed potius in fide viva, spe firma, charitate ardenti, & contritione perfecta consistit; qui quidem actus homini necdum justificato sunt necessari

ne-

necessitate mediæ ad salutem; justificato autem, excepta contritione perfecta, saltè necessariæ necessitate præcepti, prout in meo Trismegisto latius exposui. Præsertim etiam seria condonatio gravissimæ injuriæ ab inimico acceptæ, intimanda fuisset, utpote quæ sæpius deest in istis circumstantiis, cum tamen ad salutem sit necessaria, juxta illud: *Dimittite, & dimittimini.* Luc. 6. vide dicta num. 62. Dixi: non in nuda invocatione &c.; si enim invocatio Sanctissimi Nominis JESU fiat cum ardenti affectu in Christum Dominum, sanè omnes supradicti actus ad eam concurrunt; actus fidei, quò in JESUM Christum, DEUM & hominem, imò in totam Sanctissimam Trinitatem creditur: nam ut Theophilactus loquitur in cap. ult. Lucæ, *Christi nomen in se continet & Patrem inungentem, & unctiorem Spiritum, & unctum Filium.* Actus spei, quò speratur venia peccatorum ex vi & efficacia meritorum, & Redemptionis Christi Domini; cui actui præsupponitur fides in DEUM bonorum remuneratorem, & malorum vindicem. Actus charitatis, ex cujus imperio illa invocatio procedit. Et actus contritionis, qui in homine peccatorum suorum memore cum actu charitatis moraliter necessariò connectitur, uti & remissio injuriarum proximi. Et de tali invocatione

ne intelligendum illud Rom. 10. Omnis, qui-
cunque invocaverit Nomen Domini, salvus erit.
Et Act. 4. Nec enim aliud nomen est sub cœlo da-
tum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.
Hoc saltem piè confidere & sentire possu-
mus de Domino in bonitate, quòd interna
inpiratione sua defectum suggestoris ex-
terni jam suppleverit.

C A S U S III.

E Berhardus Lutheranus, opificii causâ in urbe
Catholica commoratus, ibidem lethali morbo
opprimitur, adeò ut Medicus de ejus reconvalescen-
tia desperârit. Igitur R. D. loci Parochus, & Pa-
terfamilias, de æterna ipsius salute, ut par erat, so-
liciti, accersunt duos PP. Franciscanos, qui egrum
ad veram fidem, & beatam mortem disponderent.
Accurrunt illi, & cum eundem penitus renitentem
cernerent, utpote qui identidem illud Apostoli: Bo-
num certamen certavi, cursum consummavi,
fidem servavi; in reliquo reposita est mihi
corona justitiæ &c. reponebat; ambo in id in-
cumbunt, an saltem mori velit in fide, quæ unice est
salvifica, ita, ut si sciret, vel agnosceret, eam esse
Catholicam, vellet in ista mori? Ità, reposuit egro-
tus. Tunc unus ei suggestit actum fidei; eodem
modo de spe, & charitate; similiter de contritio-
ne perfecta: postquam interrogavit, an etiam vel-
let accipere absolutionem à tali Ministro, qui ha-
beat

beat absolvendi à peccatis ipsius potestatem? Et quia etiam hic affirmandò respondit, dedit eam ex communi amborum consilio sub conditione, si sis dispositus. Et ecce! quæ virtus istorum actuum! Eberhardus altera die eosdem Patres sua sponte ad se revocavit, Professionem fidei Catholicæ, & dolorosam confessionem deposuit, & sacrò Viaticò refectus, sanctòque oleo inunctus fuit; post quæ præter spem omnium de die in diem meliùs se habuit etiam quoad salutem corporalem, integræque sanitati restitutus, etiam publicè fidem Catholicam confessus fuit; in qua, ut spero, adhuc hodie dum optimè consolatus vivit. De rei totius serie testis sum vic non per omnia oculatus. Solùm hic queritur, an dicti Patres bene processerint?

RESOLUTIO.

ADhuc judico, quòd bene, DEO ipso per 69 tam mirificos effectus factum ipsorum approbante. De actibus Virtutum Theologicarum, quòd sic instructi, fuerint sufficientes, non est dubium: absolutionem, verò quod concernit, eam rectè fuisse, & quidem sub conditione impertitam, ex simili casu videri potest apud Caramuelem, in *Theol. fundam. fundament. 46. à num. 2040.* ex quo descripsit, suùmque assensum addidit P. Gobat *Theol. experim. tr. 7. cas. 19. num. 622.* & seq. Ratio est; quia in actu contritionis,

nis, præsertim ubi explicitè adjecta fuit voluntas servandi omnia mandata DEI, jam inclusa fuit confessio virtualis: imò confessio etiam formalis aderat, licèt non materialiter integra, & specifica, cujus necessitatem homini, in principiis Lutheranis enutrito, tam citò persuadere, fuit moraliter impossibile: consequenter habebantur saltem essentialia Sacramenti.

§. III.

**Armatura Fortium,
Seu Actus Virtutum vel necessariū,
vel utiles pro agone ultimo.**

SCUTUM FIDEI.

HUjus affectūs formam prolixiorē dedi in Trismegisto *Dist. 1. cap. 1. num. 38.* Quòd si tempus non permittat, hunc substitute:

70 *O mi DEUS, credo te esse, qui es, unus, verus, in Personis trinus, summè justus, & misericors DEUS, Prima, & infallibilis Veritas; propter quod credo etiam omnia, & singula, quæ per Ecclesiam credenda proponis.*

GALEA SPEI.

HUjus quoque actūs longior formula extat in eod. Trismeg. *dist. 2. cap. 3. n. 216.* Brevior potest esse hæc.

O DEUS meus, spero in tuam infinitam boni-71
tatem, & misericordiam, ab ea me consecuturum
gratiam in presenti, & gloriam in futuro, per me-
rita & Passionem D.N. J.C. quia verbum tuum pe-
ribit nunquam.

PHARETRA CHARITATIS.

Formulam istius etiam exhibui in citat.
Trismegisto dist. 3. cap. 1. num. 261, cui, si
prolixa nimis, poterit hæc substitui.

Amo te, O DEUS, quia infinitè amabilis, & 72
Summum Bonum es, paratus pro tuo amore dare
vitam & sanguinem. Amo etiam omnem proxi-
mum meum propter te, sive amicus sit, sive inimi-
cus, & ex tui amore cordetenùs remitto omnem
injuriam, & offensam, si qua mihi à quocunque
demum illata sit.

LORICA JUSTITIAE, SEU CONTRITIONIS.

O Quantum tibi debeo, benignissime DEUS, qui 73
me ex nihilo in imaginem & similitudinem
tuam creasti, tuo proprio sanguine redemisti, & tuam
gratiã non semel, sed toties sanctificasti, ac omni
momento tuis gratiis cumulasti. Sed quid ego red-
didi pro his omnibus? Ab miserum me! nil nisi quo-
tidianas offensiones. Quocirca pœnitet me ex to-
to corde propter te, summum & infinitum Bonum
à me offensum. O Domine miserere mei, & re-
suscita me. Jam nolo ampliùs peccare. Interim
ego in satisfactionem meorum delictorum offero ti-
bi amarissimam Passionem, omnesque satisfactiones

Christi, Filii tui amantissimi, uti & Beatissimæ Virginis, & omnium Sanctorum.

**SUCCINCTIO LUMBORUM PER DESIDERIUM
VIDENDI IDEUM, ET CALCEATIO PEDUM PER
CONTEMPTUM MUNDI.**

74 **O** Domine, quid à te volui super terram? Tu ultimus finis meus; alia omnia, quæ super terram sunt, nil nisi media, quibus bene & malè uti possumus; & utinam nunquam usus fuissèm malè! Igitur quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te DEUS. Veni o unicum vitæ meæ desiderium! in Te uno satiabor, cùm apparuerit gloria tua. Heu me! quàm sordet mihi terra, dum cælum aspicio!

GLADIUS SPIRITUS IN ORATIONE.

75 **D**omine, ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis. Intret in conspectu tuo oratio mea; inclina aurem tuam ad precem meam. Quia repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquavit. Erue à framea DEUS animam meam, & de manu canis unicam meam. Salvum fac servum tuum, DEUS meus sperantem in te. Confundantur, & reveantur, qui quærent animam meam. Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in DEO JESU meo.

Hæc est armatura, quam insinuat Div. Apostolus in verbis ad finem primi §. allegatis, quæ utique plurimum adhuc virtutum
acti-

actibus, uti Humilitatis, Patientiæ, resignationis in Divinam voluntatem &c. augmentari potest; sed quia hæ pagellæ non omnes admittunt, eos relinquo spiritui zelosorum assistentium.

CAPUT III.

De mediis externis perveniendi ad eundem Finem ultimum.

§. I.

Expositio Doctrinæ Christianæ.

Punctum I. *Quæ, & quot sunt media externa propinquiora, per quæ ad ultimum finem pervenitur?*

RESOL. Sunt tria moribundorum Sacramenta, scilicet Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ Unctionis, talem inter se ordinem habentia, ut primum spectet ad *viam purgativam*, utpote per se institutum ad purgandam animam à maculis peccatorum mortalium. Alterum ad *viam illuminativam*, quia institutum ad nutrimentum animarum, consistens in gratia ad virtutes provocativa. Tertium, præ-
sup-

suppositô secundô , *ad viam unitivam* , quia hominem, cum Christo per SS. Evcharistiam jam unitum, emundatione à reliquiis peccatorum, proximè expeditum reddit ad accipiendam unionem cum DEO, Fine suo ultimo. De his, quantum ad præsens pertinet, breviter.

Punctum II. *An, quis, & quo jure teneatur, appropinquante vitæ termino, uti Sacramentô Pœnitentiæ?*

- 77 RESOL. I. Quilibet homo baptizatus, qui post acceptam regenerationis gratiam DEUM novo peccato mortali offendisse se meminit, appropinquante vitæ termino, vel animadverso probabili mortis periculo, tenetur ipso Jure Divino ad impetrandam cum DEO reconciliationem uti Sacramentô Pœnitentiæ, per dolorosam illius Confessionem, si non antea confessus fuerit. Ratio est patula ex Concilio Tridentino; Licet enim *Pœnitentia*, ut ait *sess. 14. cap. 1.* fuerit *universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria*; postquam tamen Dominus à mortuis excitatus, insufflandô in discipulos suos, per illa verba, *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata &c.* Joan. 20. instituit Sacramentum Pœnitentiæ, *universa Ecclesia semper intellexit (itâ pergit cap. 5.) institutam etiam esse à Domino*

mino

mino integram peccatorum Confessionem, & omnibus post baptismum lapsis Jure Divino necessariam existere. Atqui hujus Juris & necessitatis tempus neque congruentius, neque urgentius assignari potest, ex communi Theologorum calculo, ipsiusque rationis dictamine, quàm articulus, vel probabile periculum mortis: Ergò. Nempè, ut monet Ecclesiasticus cap. 14. *Ante obitum tuum operare justitiam; quoniam non est apud inferos invenire cibum.*

RESOL. II. Eis, qui post acceptam regenerationis gratiam in mortale lapsi sunt, & usque huc nondum erecti, etiam necessitate mediis ad salutem necessarium est, & sufficit, Sacramentum Pœnitentiæ, aut ejus votum. Ita rursus Tridentinum, cujus verba cit. Sess. 14. cap. 2. sunt hæc: *Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus; sed nondum regeneratis necessarius necessitate mediis ad salutem & sufficiens est aut ipse baptismus, aut ejus votum, per verba ejusdem in sess. 6. cap. 4. scilicet: quæ quidem translatio (intellige, in statum gratiæ, & adoptionis filiorum DEI) post Evangelium promulgatum, sinè lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non potest.* Ergò etiam lapsis post baptismum eodem modo

ne-

necessarium est, & sufficiens Sacramentum Pœnitentiæ.

Hoc solum pro instruendis simplicibus advertendum, quòd per *votum Sacramenti* non intelligatur simplex propositum, vel desiderium suscipiendi Sacramentum; nulli enim huic invenitur à DEO promissa remissio peccatorum, nisi inclusum sit in actu contritionis perfectæ, ubi homo memor est suorum peccatorum; vel saltem in actu dilectionis DEI formalis, quæ comprehendit voluntatem observandi omnia DEI mandata, consequenter etiam hoc propositum; & ideo sufficit saltem in homine, actu immemore suorum peccatorum.

- 79 RESOL. III. Etiam si quis per Sacramentum in voto justificationem jam fuerit consecutus, adhuc ex Divino præcepto tenetur Sacramentum Pœnitentiæ, si possit, re ipsa suscipere. Ratio; Quia Concilium, ubi *cap. 5. supra* ait *institutam esse à Domino integram peccatorum Confessionem, & omnibus post baptismum lapsis jure Divino necessariam*; subdit rationem: *Quia Dominus noster Iesus Christus è terris ascensurus ad cœlos, Sacerdotes sui ipsius Vicarios reliquit, tanquam Præsides & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint, quo pro potestate Clavium remissionis, & retentionis peccatorum sententiam pronuntient. Ex quo inferitur, quòd*

quòd licèt DEUS homini peccatori perfectè ad ipsum converso *in suo foro* condonet peccata, dicendo: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*, Luc. 7. præter hoc tamen voluerit eadem peccata ad Sacerdotes suū Vicarios tanquam Judices deferri, ut pro potestate Clavium, quam commisit suæ Ecclesiæ *Matth. 16.* etiam *in foro ipsius* sententia de ipsis pronuntietur. Imò ex hoc ipso, quòd DEUS peccata remittat intuitu voti suscipiendi Sacramentum, censetur ea remittere non omninò absolutè, sed *sub modo*, id est, onere, obligatione, & quasi tacitò pactò illud suscipiendi, quò tamen justificatio ipsa nullatenùs suspendatur. Vide Laymannum *Theol. Mor. lib. 5. tract. 5. cap. 3. n. 4.* & citatos apud ipsum.

Punctum III. *An ergò Pueri, & adulti, solis venialibus obstricti sint exleges à Confessione Sacramentali, etiam in extremo conflictu peragenda?*

RESOL. I. Per se sunt exleges quantum ad istam obligationem, cùm Jus Divinum, interpretante Sacra Synodo *citata*, aperte sola peccata mortalia ad Tribunal Sacramentale vocet; Jus verò Ecclesiasticum nihil circa Confessionem in articulo mortis disposuerit, nisi de Medicis ad infirmum vocatis, ut ante omnia eum adducant ad Confessionem; aliàs arcendi ab ingressu

Ec-

Ecclesiæ usque ad congruæ satisfactionis tempus, *cap. cum infirmitas 13. de pœn. & remiss.* Insuper, ut desinant visitare infirmum, si post tres dies monitus de gravitate morbi, Sacramentalem Confessionem suorum peccatorum non fecerit; prout statuit S. Pius V. in *Constitut. super Gregem Domini*, de An. 1566. Quinimmò Ecclesia ipsa Legem suam de Confessione annua non nisi de peccatis mortalibus intelligit, ut habet unanimis Theologorum consensus.

81 RESOL. II. Est tamen generalis usus, & pia universalis Ecclesiæ hodiernæ consuetudo, ut indiscriminim adulti omnes, etiam pueri doli capaces, ut plurimum ipsi petant, vel, dummodo rationis compotes habeantur, omni admoto lapide adducantur & disponantur ad Confessionem Sacramentalem ante obitum peragendam; nec aliàs refici soleant Sacro Viaticò: etiamsi certum sit, millenos esse, qui pro tunc nullum peccatum mortale habeant, fortè nec habuerint, perseveranter justì. Hujus verò consuetudinis rationabilitas emicat præsertim ex duobus. I. Quia revera nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit. Eccl. 9. quàm facilè enim contingit, ut quis peccaverit etiam graviter per ignorantiam vincibilem, quod nunc non agnoscit? vel licèt peccaverit sciens, modò tamen non recorde-

detur? Unde si nunc de solis venialibus doleret, æstimans sufficere attritionem, deficiente auxilio Sacramenti periret: quòd si verò accedat Sacramentum, dummodo motivum doloris etiam ad mortalia se extenderit, indirectè etiam ab istis absolutus, salvatur. II. Quia etsi careat culpâ mortali, non tamen caret fructu Sacramenti; nam præter remissionem venialium, de quibus dolet, quoad culpam, accipit etiam gratiæ sanctificantis augmentum, jus ad gratias actuales, aliquam remissionem pœnæ temporalis pro illis debitæ, & hæc omnia ex opere operato; ac dein fructum suæ humiliationis, pœnitentiæ, ac devotionis ex opere operantis. Et hinc

RESOL. III. Nisi manifestè constet, ali 82 quem esse mentis impotem, & spiritualium doctrinarum penitus incapacem, aut ita refractarium, ut etiam Sacramenti hujus necessitatem & efficaciam pertinaciter abneget, hujus ultimi conflictûs tempore, semper ad absolutionem saltem sub conditione recipiendam disponi debet; quia causa adest necessitatis & utilitatis maximæ, irreverentia Sacramenti verò per conditionem adjectam abstergitur. Non expectet Pastor, donec sollicitetur. Ipsemet ovem graviter infirmam etiam non rogatus visitet, & ad Confessionem deponendam.

omni possibili suadâ adhortetur. Esto, dicat Passetinus, non teneri Parochum sua sponte venire, nisi quando probabile est, si Sacramenta offerat, receptum iri; eò quia præceptum hoc obliget ad modum correctionis fraternæ, & (ut addit Gobat tract. 1. Theolog. Experim. num. 106.) nulla lex obliget ad actionem inutilem, cap. 2. dist. 4. Hæc te non moveant, bone Pastor; nam alia est regula correctionis communis inter fratrem & fratrem, alia correctionis specialis inter Patrem & filium, ovem & Pastorem. Audi, qualem huic præscribat S. Paulus 2. Tim. 4. *Prædica verbum, inquit, inste opportunè, importunè; argue, obsecra, increpa, in omni patientia & doctrina; erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria cocervabunt sibi magistros prurientes auribus &c. (ut sunt mundus, caro, dæmon, falsus amor suû &c.) Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple. Audistin? Etiam si æger obstinatus sanam doctrinam non sustinebit; etiam si à veritate auditum avertet; ad fabulas autem convertetur; Tu nihilominus vigila, in omnibus labora, ministerium tuum imple. Ne timeas, quòd actio tua sit futura inutilis; si enim te audièrit, lucratus eris fratrem tuum. Matth. 18. si verò te non audièrit, dic cum Jeremia cap. 51. curavimus Babylonem, & non est*

est sanata, derelinquamus eam, - - quoniam pervenit usque ad cœlum iudicium eius. Certi estote, quia labor vester non est inanis in Domino. 1. Cor. 15. sed merces vestra multa est in cœlis. Luc. 6.

Punctum IV. Cui è mundo discessurus debeat confiteri?

RESOL. I. Debet confiteri Sacerdoti, hic & nunc jurisdictionem fori Sacramentalis in ipsum habenti. Hæc est resolutio generalis, & de fide; nam quòd debeat esse Sacerdos, contra perversam Lutheri doctrinam definivit Sac. Tridentinum Concil. cit. Sess. 14. cap. 6. illis verbis: *Declarat sancta Synodus, falsas esse, & à veritate Evangelii penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quosvis homines, præter Episcopos & Sacerdotes, Clavium ministerium perniciosè extendunt.* Quòd autem jurisdictionem hujus Sacramentalis fori in eum, qui confitetur, habere debeat, patet ejusd. Sess. cap. 2. ubi S. Synodus unam ex præcipuis inter Baptismi & Pœnitentiæ Sacramenta differentiam declarat esse hanc, quòd Ministrum posterioris oporteat esse *judicem*, non verò Ministrum prioris: idem cap. 5. & cap. 6. docet, quòd absolutio Sacerdotis non sit solum nudum ministerium, sed *ad instar actûs judicialis*; Atqui in Judice ad exercendum actum judicialem exigitur *jurisdictio*, uti lippis & tonsoribus notum est:

est: ergò. Et ideo ad eum finem, ut quis absolutionem suorum peccatorum obtineat, nunquam licitum fuit, nec licebit, confiteri Laico; & qui hoc scienter faceret, suspectus foret de hæresi Lutherana, sicut & Laicus Confessionem audiens, & pœnitentem absolvere præsumens. Licere tamen potest ad alium finem, nempe ad contritionem cordis magis excitandam, & ut ipsa humilitate, atque erubescentiâ Confessionis commoveatur, flectaturque magis DEI misericordia erga peccatorem, eoque certiùs criminum remissio, non per Laici aliquod ministerium, sed ab ipso DEO solo impetretur. Ità Navarrus *in Comment. ad cap. 1. de Pœnitent. dist. 6.* ubi explicat Augustinum dicentem: *Tanta vis Confessionis est, ut si deest Sacerdos, confiteatur proximo.* Unde si facta fuerit Laico talis Confessio, sive scienter, sive ex errore, etiam communi, cum absolutio ejus valida esse non potest, superveniente Sacerdote, Confessio apud eum est repetenda, & absolutio nova impetranda. Vide Clericatum de hoc themate more suo eruditissimè discurrentem in *Decis. de Sacram. Pœnit. decis. 18. per totam.* Jam ad rem propiùs.

84 RESOL. II. Constitutus in mortis articulo, vel evidenti aut probabili ejus periculo, potest confiteri, & Sacramentaliter ab-

absolvi à quolibet Sacerdote (saltèm in Communionem fidelium, & Ordine suo Sacerdotali tolerato) & ab omnibus peccatis ac censuris, jurisdictione illi ob præsentem necessitatem collata à pia Matre Ecclesia. Constat rursus ex Tridentino cit. Sess. 14. cap. 7. ubi inquit: *Veruntamen piè admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia DEI custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis; atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusvis peccatis, & censuris absolvere possunt.* Cùm igitur, ut ajunt Philosophi, cuilibet potentia activæ correspondeat sua potentia passiva, etiam quilibet pœnitentes ab omnibus Sacerdotibus in articulo mortis à quibusvis peccatis & censuris possunt absolvi, eoque ipso cuilibet ex eis confiteri; Præsertim cùm hæc latissima jurisdictionis extensio non ob favorem Sacerdotum absolventium, sed ob favorem pœnitentium absolvendorum facta sit, *ne hac occasione aliquis pereat.*

Dixi: *Saltèm in Communionem fidelium, & Ordine suo Sacerdotali tolerato;* quia ut refert Fagnanus in cap. *Non est vobis, de Sponsal.* Valentinus quidam Episcopus petiit à Sac. Congreg. Concilii Interpretum declarari, an præallegata verba, cùm sint generalia, ita generaliter sint intelligenda, *ut pœnitentes in articulo mortis constitutos possit in casibus reserva-*

tis absolvere quilibet Sacerdos, etiam excommunicatus, & denuntiatus? Et Sac. Congregatio, cujus Secretarius per multos annos fuerat, idem Fagnanus, censuit non posse; quia communis opinio videtur illa, quod tales excommunicati non possint, etiam in hoc casu necessitatis. Cum Fagnano sentiunt Panormitanus, Clericatus, Matthæucci, & plures alii, quorum ultimus opinionem contrariam, supposita declaratione illa, judicat nè quidem esse probabilem, quamvis sit cæterorum DD. fermè omnium. Hoc equidem non dico; subscribo tamen, sicuti etiam in tertia, & ultima prælectione Tractatum de Sacramentis subscripsi exclusivæ Sacerdotum non tolerantium (per quos hic tam *Excommunicati vitandi*, quàm *Degradati* intelligi debent.) non solùm ob præmentionatam Declarationem, quæ fors perfectè legalis nondum est; sed etiam, & præcipuè ob authoritatem D. Augustini suprà, qui (ut refertur cap. 1. de pœnit. dist. 6.) loquens de mortis articulo expressè subjicit: *Nemo dignè pœnitere potest, quem non sustineat unitas Ecclesiæ; ideòque non petat Sacerdotes per aliquam culpam ab unitate Ecclesiæ præcisos.* & S. Innocentii in cap. Arianos, 1. q. 1. dicentis: *Hereticis solum baptismum ratum esse permittimus, scilicet ob sumam ejus necessitatem.* Quæ verba pensans D. Thomas 3. part. quest. 82. art. 7. ad 2. ait: *Ad se-*
cun-

eundem dicendum, quòd solus baptismus permittitur esse ratus Hæreticis & Schismaticis; quia possunt licitè baptizare in articulo necessitatis; in nullo autem casu licitè possunt Eucharistiam consecrare, vel alia Sacramenta conferre. Et 4. dist. 19. art. 2. quest. 2. ad 3. inquit eos hoc ipso peccare, qui alia Sacramenta, excepto baptismo, in casu necessitatis ab Excommunicato recipiunt.

Quando igitur Concilium suprà docet, in articulo mortis omnes Sacerdotes habere quoslibet pœnitentes absolvendi plenissimam potestatem, intelligendum est de omnibus Sacerdotibus in unitate Ecclesiæ viventibus, de quibus solis in toto contextu anteriore, & posteriore est sermo, non autem de præcis, & separatis: loquitur quippe de habentibus ordinariam vel delegatam jurisdictionem, cujus Excommunicati non tolerati sunt incapaces, per cap. miramur, & seqq. 24. quest. 1. Jam ulterius sic

RESOL. III. Præacta facultas confi-86
tendi in articulo mortis cuicumque Sacerdoti, non sic interpretanda est, ut moriturus possit etiam in præsentia Curati, vel ubi facilè advocari potest, confiteri non Curato, & ab eo absolvi; sed solùm, quòd tali possit confiteri, & absolvi in defectum Curati, undecunque demum provenientem. Ità Layman cit. tr. 5. cap. 12. num. 14. & ex communi Sylvester, Navarrus, Zambra-

rus, Gutierrez, Valencia, Molina, Suarez, Sanchez contra Sa, Rodriquez, & alios multos. Colligitur ex cap. *Presbyter*, 26. *quest. 6.* ubi dicitur: *Presbyter inconsultò Episcopò non reconciliet pœnitentem, nisi absente Episcopo ultima necessitas cogat.* Unde etiam accipitur ratio: nam Concilium Sacerdoti simplici potestatem absolvendi à quibuscunque peccatis in mortis articulo concedit solum jure extraordinario, ob rationem necessitatis, *ne hac occasione (si absolutio denegetur) aliquis pereat*: Ergò cessante necessitate, cessat hæc extraordinaria potestas, per regulam, quam tradit Abbas in cap. *cùm venerabilis, de consuet. in fine*, ibi: *Cùm aliquid conceditur propter necessitatem, durat concessio, quatenus urget necessitas*; Sed præsentè Curato, qui ægrotanti vult ministerium absolutionis impendere, cessat hæc necessitas recurrendi ad Sacerdotem non curatum, propterea, ne hac occasione infirmus pereat: ergò &c. Certè mira licentia, magnæque confusionis parens foret, si morituris, omnium maximè spiritali instructione indigentibus, permittum foret, relicto proprio Pastore, & ab eo commissionem habentibus, cæterisque subsidiariis ab Episcopo approbatis, ad quemvis, etiam imperitum, & non approbatum Sacerdotem, fortè omninò vagabundum, pro beneficio absolutionis recurrere.

RE-

RESOL. IV. Attamen Morituri neque-87
 unt prohiberi, quò minùs, si velint, ad
 deponendam Confessionem advocent Sa-
 cerdotem Regularem, ab Episcopo loci ap-
 probatum, etiam sinè licentia Parochi.
 Ratio clara est; quia non possunt prohibe-
 ri, quin à Regularibus petant id, quod illi
 licitè possunt facere; sed Regulares ab Epi-
 scopo approbati possunt quorumcunque in-
 firmorum Confessiones audire, absque ulla
 Parochi licentia: Ergò. Min. constat ex
 Constitut. Clementis X. quæ incipit: *Su-
 perna*, ed. 1670. in qua Regularium Privile-
 gia circa Sacramentum Pœnitentiæ cæte-
 roquin valdè circumscribuntur; attamen
 ad finem §. 4. adjicitur: *Semel autem simpli-
 citer approbatos posse in Diœcesi Episcopi appro-
 bantis quovis anni tempore, etiam Paschali, &
 quorumcunque etiam infirmorum Confessiones au-
 dire, absque ulla Parochorum vel ipsius Episcopi
 licentia.* Additur: *De qua tamen Confessione
 teneri dictos Religiosos eorundem infirmorum Pa-
 rochum illicò certiore reddere; & hoc posse illis
 ab Episcopo sub pœna suspensionis à facultate au-
 diendi Confessiones præcipi; sufficere tamen, ut cer-
 tioratio hujusmodi fiat saltem per Scripturam,
 apud ipsum infirmum relinquendam.* Ideo ad
 omnia discordiarum zizania devitanda sua-
 derem, ut si contingat Confessarium regu-
 larem vocari ad infirmum in loco, ubi ra-
 rius

rius vocari solent, prius pro sua humanitate & humilitate se, & desiderium Parochiani Parocho insinuet, aut saltem per internuntium insinuari curet; decet enim Viros Religiosos præcipuè esse, *nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum.* 2. Cor. 6.

Punctum V, *Quomodo debeat moriturus confiteri?*

88 RESOL. I. Debet confiteri, si possibilitas adsit, eodem modo, quo sanus; imò eò majori diligentia, quò seriusior, & irrevocabilius alea tunc vertitur. Non tamen necessarium est, ut confiteatur generaliter, si confidat se præcedentes confessiones per vitam suam rectè perfecisse; esto consultum sit, ut saltem de gravioribus sceleribus se compendiosè iterum accuset, prout docet proborum, & timoratorum praxis. Debet itaque etiam hæc confessio esse *vera, vocalis, secreta, integra, dolorosa.*

89 RESOL. II. Esto nulla necessitas possit confessionem moribundi tueri, ne sit vera, & dolorosa; à reliquis tamen conditionibus aliquando potest exemptam reddere. I. Ut fiat scriptò, nutibus, vel aliis signis quibuscunque, animum confitendi, aut dolorem internum de se, vel ex intentione moribundi designantibus; puta, ubi vox per acerbitatem morbi interclusa. II.

II. Ut fiat publicè, præsertim quoad peccata minùs infamantia, v. g. in publico Nosocomio tempore contagionis, ubi ad singulos non datur accessus. III. Ut fiat abbreviatè, etiam per solum signum doloris de suis peccatis habiti, cum propter naturalem indispositionè moriturientis aliter fieri non potest. Ubi tamen exigitur votum, seu propositum integrè confitendi, si impedimentum recesserit; & remanet obligatio, cessante impotentia, omnia peccata mortalia explicitè confitendi, etsi quis absolutionem ab illis jam obtinuerit. R. P. Elbel *Theol. Sacram. p. 2. n. 221. cum Communi.*

Punctum VI. *Quando debeat iturus ad Patres confiteri?*

RESOL. Non debet expectare, donec anima sit quasi in egressu; quia hoc nimis, nimis periculosum est, vel quia confessio tunc omnino fit impossibilis, vel quia deficit verus supernaturalis dolor, cum non tam ipse homo peccata deserat, quàm à peccatis deseratur: unde Aug. Ser. 57. de temp. Pœnitentia, inquit, quæ ab infirmo petitur, infirma est; quæ autem à moriente petitur, timeo, ne & ipsa moriatur. Et Scotus 4. dist. 20. q. un. §. In ista questione. Pœnitentiam veram magnum est, secundùm Augustinum, cui DEUS inspirat in extremis, si quis est; quia vix, vel nunquam est ali-

aliquis, qui habeat dispositionem de congruo, cui inspiretur. Et quis miretur tepidam esse pœnitentiam inter tot vehementes animi, & corporis angustias tunc prementes, quando etiam sanitatis tempore, ubi minima nos tenet mentis turbatio, statim ad confessionem, & etiam alia pietatis opera nos indispositos profitemur? Adde, quòd ejusmodi etiam se exponat periculo impotentia ad satisfaciendum præcepto sumendi sacri Viatici. Et ideo gravissima tam Parochis, quam Medicis incumbit obligatio, Patientem sibi commissum tempestivè, & ubi adhuc integer sensuum, & rationis viget usus, minorque est debilitas, ad recipienda Sacramenta disponendi; quod utinam Catholici tam accuratè, quam hæretici observarent! Experto crede.

Punctum VII. Quid in supplementum impositæ satisfactionis pro pœnis peccatorum facere debeat moribundus?

91 RESOL. Cùm non expediat moribundo, aliàs satis afflictò, multam afflictionè addere, hinc discreti Confessarii modicissimas injungere talibus solent pœnitentias; simul tamen elevando, *quidquid boni fecerint, vel mali patienter sustinuerint, in satisfactionem Sacramentalem.* Quod quidem optimo fit consiliò; cùm valde probabile sit, per talem elevationem accipere vim remittendi

pœ-

pœnas temporales peccatis quoad culpam remissis debitas ex opere operato. Utque adhuc magis releventur dicti infirmi, solent eos solertes Confessarii etiam excitare ad lucrandas Indulgentias plenarias pro articulo mortis, quales ferme in singulis Confraternitatibus lucranda conceduntur, sicuti etiam quibusdam Rosariis, & Numismatibus annexæ sunt. Ad quod optimè etiam conducet impetrare Absolutionem Generalem, cujusmodi pro articulo mortis Authoritate Apostolica impertitur hic loci Illustriss. Princeps, & Episcopus Chiemensis, & nos Fratres Minores ubivis locorum Chordigeris S. P. N. Francisci. Demum morituriens nitatur unitione suorum dolorum cum doloribus Christi patientis partem quandam satisfactionis pro suis peccatis superaddere.

Punctum VIII. *An, quis, & quo Jure teneatur accipere SS. Eucharistiam per modum Viatici?*

RESOL. I. Omnes fideles adulti, dum in articulum mortis, vel grave mortis periculum incidunt, tenentur ex ipso Jure Divino accipere SS. Eucharistiam per modum Viatici. *Communis.* Existencia præcepti Divini de sumenda Eucharistia patet ex illis verbis Christi Domini Joan. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus*
san-

sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et Lucæ 22. Hoc facite in meam commemorationem; quod dictum ad omnes fideles (quamvis differenter pro cuiusque statu) pertinere, colligitur ex Apostolo 1. Cor. 11. Unusquisque suam cœnam præsumit ad manducandum, & Trid. sess. 13. cap. 2. Imò sunt, qui præceptum hoc etiam extendunt ad infideles; quia Capharnaitæ, quibus illa verba à Christo dicta sunt, nisi manducaveritis &c. non erant fideles; hinc volunt, eos speciale peccatum committere, si non procurent baptismum, quò se aptos reddant ad communicandum. Ità Lugo de Eucharist. disp. 16. n. 17. La Croix lib. 6. part. 1. n. 595. Suarez, Vasquez, Coninck, Reginaldus, &c. Quòd autem hoc præceptum liget tempore mortis, constat ex variis Conciliis, ex Niceno I. Can. 12. De his verò, qui recedunt ex corpore, antiquæ Legis regula observabitur etiam nunc; ità ut, si fortè quis recedit ex corpore, necessario vitæ suæ Viatico non defraudetur; quæ verba cum similibus ex Conciliis Bracaren- si, & Carthaginensi IV. referuntur caus. 26. q. 6. idque vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more esse observatum, testatur Tridentinum cit. sess. 13. c. 6. Ex quibus sequitur, obligationem istam esse sub mortali; quia materia est gravis, & valdè conducens ad animæ bonum pro articulo periculosissimo. La Croix cit. n. 605.

RE-

RESOL. II. Isto præcepto sumendi Viatici etiam stringuntur I. pueri, cum ad annos discretionis pervenerint; unde communiter notant DD. pueris moribundis Eucharistiam dari posse, & debere in minori ætate, quam sanis; quia dum sani sunt, agitur tantum de adimplendo præcepto Ecclesiæ, quæ tempus recipiendæ Communionis remisit iudicio & arbitrio Confessarii; at dum sunt constituti in articulo mortis, agitur de adimplendo præcepto Divino, jubente omnem fidelem, qui ad annos discretionis pervenerit, hunc Panem Angelorum manducare. Clericatus de Ven. Euchar. Sacram. decis. 40. n. 5. II. Condemnati ad supplicium mortis, quibus proin tenentur Iudices permittere spatium & moram sumendi Communionem pro Viatico, ut etiam statuit Pius V. in aliquo Motu proprio. Præterea III. Sacrum Viaticum dandum est iis, qui post rationis usum inciderunt in amentiam, ut ex Concil. Carthaginensi deciditur in can. Is qui 8. 26. q. 6. nisi constet, vel præsumi debeat, aliquem in statu peccati mortalis in amentiam incidisse; vel subsit periculum irreverentiæ. Laym. lib. 5. tract. 4. cap. 4. n. 4. IV. Semifatis, dummodo inter cibum spiritualementem, & profanum discernere possint; quò etiam spectant muti, & surdi à nativitate. Idem n. 5. V. Ener-

Energumenis, ut docet Concilium Arau-
sicanum *Can. 14.* & D. Thomas *3. p. q. 80.*
a. 9. ad 2. VI. Etiam ebriis, si ebrietas
non sit voluntariè, & culpabiliter contra-
cta, vel saltem de hoc dubitetur. Gobat
cit. Tr. 4. n. 186.

94 RESOL. III. Sunt tamen causæ quædam
excusantes à sumendo Viatico. I. Impo-
tentia, qualis etiam censetur esse, si qua
persona nequeat retinere, vel consumere
ullum cibum, vel liquorem, sed vel conti-
nuò revomat, vel in secessum emittat, de
quo vide P. La Croix *cit. n. 551.* & nostrum
R. P. Benjamin. Elbel *part. 1. Theol. Sacram.*
Confer. 15. à n. 123. II. Si infirmus eadem,
vel unâ, duabus, tribus, vel etiam octo
diebus citiùs, quàm in mortis periculum
inciderit, communicaverat; licèt enim
tunc consulendum, ut rursùs Evcharistiam
per modum Viatici recipiat, tamen ad id
non obligatur: cùm præceptum de Evcha-
ristia ante mortem instantem sumenda jam
impleverit. Neque obstat, quòd aliquis
tunc de morte nihil cogitaverit; quia *ar-*
ticulus mortis non sumitur à nostra scientia,
sed à morte brevì vel imediatè secutura, quæ
tunc jam dabatur. Imò potiores DD. apud
Gobat *tr. 4. n. 174. § 176.* & La Croix *cit.*
n. 617. omnino negant esse licitum, eum,
qui

quī manē celebravit, aut ex devotione communicavit, si eadem die incidat in periculum mortis, illā rursus per modum Viatici S. Synaxin sumere; tum quia duplex eadem die Communio est prohibita: tum quia communicandō, quando erat vicinia mortis, jam censetur satisfacisse præcepto Viatici.

Punctum IX. *Quoties, & quomodo Eucharistia per modum Viatici est sumenda?*

RESOL. I. Habendum est pro certo, quòd is, qui communicavit sacrilegè, non satisfecerit præcepto Divino de sumptione Viatici, sed adhuc teneatur ad aliam, & dignam sumptionem: id quod colligitur ex illa propositione damnata 55. per Innocentium XI. *Præcepto Communionis annue satisficit per sacrilegam Domini manducationem; nam si huic non satisficit, cum sit purè Ecclesiasticum, quomodo illi satisfactum sit, quod est Divinum? Quòd si autem, quantum conscientia sibi dicat, semel durante illo mortis periculo, dignè sacrosanctum Viaticum receperit, licet illud adhuc possit sæpius recipere, tamen non obligatur. Excipiunt quidem aliqui: nisi infirmus post Communionem in mortale lapsus esset; id verò alii cum Suarezio rejiciunt; alioquin sequeretur, intra eundem diem S. Eucharistiam iterum sumendam fore, si infirmus*

G

post

post primam susceptionem mortaliter peccasset, quod est contra usum Ecclesiæ.

96

RESOL. II. Non est licitum, minùs obligatorium, sumere Viaticum sub specie vini, si nequeat sumi sub specie panis; quia est contra substantialem quasi ritum præscriptum ab Ecclesia; unde si infirmus non possit deglutire species panis, sed tantùm vini, melius erit minimam S. Hostiæ particulam præbere cum vino, vel jusculo, quàm species vini. *La Croix num. 611.*

97

RESOL. III. Potest Sacrum Viaticum non tantùm semel, sed etiam sæpius durante eadem infirmitate, ministrari non jejuno. Etenim Concilium Constantiense sess. 13. sinè limitatione permittit, illud in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis, à Jure, vel Ecclesia concessò, vel admissò percipi à non jejunis, si nempe commodè non possint jejuni permanere. Et licèt aliqui exigant quandam dierum intercapedinem, probabile tamen est, quòd si aliquis assuetus sit frequenter comunicare, possit toties, quoties sibi aliàs liceret communicare jejuno, si esset sanus, tempore ægritudinis communicare non jejunos. *Laym. cit. tr. 4. cap. 6. num. 20. Gobat num. 316.*

Punctum X. *A quonam infirmus Sacrosanctum Viaticum debeat recipere?*

RE-

RESOL. I. Debet illud recipere à Pa- 98
 store proprio; quia in *Clem. 1. de Privileg.* sta-
 tuitur pœna excommunicationis in Reli-
 giosos, qui Clericis aut Laicis Sacramentum Un-
 ctionis Extremæ, vel Eucharistia ministrare, matri-
 moniâve solemnizare, non habitâ super his Paro-
 chialis Presbyteri licentiâ speciali - - - præsum-
 pserint. Quod tamen de prima solum vice
 intelligendum est; si enim ægrotus jam sa-
 tisfecerit præcepto de Viatico, nullo jure
 prohibitum est accipere S. Eucharistiam de
 manu Religiosi, dummodo is illam sinè li-
 centia Episcopi, vel Parochi non publicè
 portet per plateam. *Busenbaum de Euchar.*
cap. 2. dub. 1. art. 1. num. 7. Suarez, & alii.
 Pariter nec prohibentur Religiosi dare S.
 Viaticum suis domesticis, vel familiaribus,
 ut patet ex *Compend. Privileg. §. Familiaris.*

RESOL. II. Ubi urgens est necessitas, 99
 & Parochus nolit, vel non possit S. Viati-
 cum ministrare, quivis alius Sacerdos, vel
 Regularis, vel Sæcularis, & hoc deficiente,
 etiam Diaconus, S. Viaticum ad infirmum
 deferre potest, per licentiam, quam ipsi SS.
 Canones, & præsumpta voluntas Episcopi,
 aut Papæ in tali casu impertiuntur, ut tra-
 dunt Sotus, Henriquez, Toletus, Miranda,
Layman lib. 5. tract. 4. cap. 7. num. 2.

RESOL. III. Potest Sacerdos, in disceri- 100
 men vitæ conjectus, si absit alius Sacerdos,

ministrare S. Viaticum sibi ipsi; quia non est Jure Divino necessarium, ut Minister hujus Sacramenti à suscipiente personaliter distinguatur: imò in primitiva Ecclesia solebant S. Evcharistiam in proprias manus accipere, & domum deferre. Et ideo hoc ipsum licere Laico, docent magni numeri & nominis Authores apud La Croix cit. num. 482. Opposita tamen est communior; quia praxis illa quoad Laicos est contra consuetudinem, & sensum communem fidelium; nec videtur tanta esse necessitas hujus Sacramenti ad salutem, ut ei cedere debeat reverentia prohibens, ne à Laicis ministraretur.

Punctum XI. *An aliqua sit obligatio, vel utilitas recipiendi Extremæ Unctionis Sacramentum?*

101 RESOL. I. Nullam esse necessitatem, nec medii, nec præcepti, adeoque nullam obligationem recipiendi hoc Sacramentum, per se loquendò, communis est DD. Sententia cum S. Thoma 4. dist. 23. quest. 1. Layman lib. 5. tr. 8. cap. 7. & aliis. Per accidens tamen, si infirmus aliud Sacramentum percipere non possit, puta quia ob rabiem SS. Viaticum non admittit, absolutionis verò ob negativam indispositionem est incapax, obligatus videtur ad hoc Sacramentum suscipiendum, ne animam damnatio-

tionis periculo exponat, nisi rursus per phrenesin excusetur. Alioquin, si quis ex mera negligentia istud Sacramentum omittat, veniale peccatum non videtur effugere.

RESOL. II. Utilitas hujus Sacramenti magna est; ut advertit S. Augustinus Serm. 215. circa med. dum ait: *Quoties aliqua infirmitas supervenerit, Corpus & Sanguinem Christi ille, qui egrotat, accipiat, & inde corpusculum suum unget, ut illud, quod scriptum est, impleatur in eo: Infirmatur aliquis, inducat Presbyteros &c. Videte, fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam concurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere. Et ideo, qui curam animarum gerit, ratione officii obligatur ex justitia hoc Sacramentum subditis capacibus ministrare; alius verò Sacerdos non nisi ex charitate, si in casu necessitatis facile ministrare possit. Proinde*

Punctum XII. *A quo Ministro hoc Sacramentum sit recipiendum?*

RESOL. I. Per se, à solo Parocho, vel commissionem ab eo habente, ità ut Religiosi oppositum facientes, ipsam excommunicationis Sententiam ipso facto incurrant, ut constat ex Clementina allegata. Imò nec ipse Parochus potest esse Minister hujus Sacramenti, nisi sit Sacerdos, propter expressum textum Apostoli Jacobi cap. 5. *Inducat*

Presbyteros. Si tamen alius Sacerdos, quamvis illicitè, hoc Sacramentum infirmo administraret, validè ageret; quia ejus administratio intrinsecè non est actus jurisdictionis, sicut administratio Sacramenti Pœnitentiæ.

104 RESOL. II. In casu tamen extremæ necessitatis, si nempe vel proprius Parochus absit, vel nolit Sacramentum hoc ministrare, potest hoc quilibet Sacerdos sive Sæcularis, sive Regularis, ex tacita commissione Summi Pontificis, propter maximam hujus Sacramenti in extrema lucta utilitatem. Laym. cit. cap. 6. num. 2.

Punctum XIII. *Quibusnam, & quoties danda sit Extrema Unctio?*

105 RESOL. I. Extrema Unctio dari potest solis baptizatis, usum rationis adeptis, & gravi infirmitate laborantibus. De primo patet; quia Baptismus est *janua vitæ spiritualis*; quia per ipsum de corpore efficimur *Ecclesie*, ait Florentinum, & ideo etiam est janua aliorum Sacramentorum. De secundo liquet inde; quia Extrema Unctio instituta est ad causandam gratiam de se deletivam venialium, & ad confortandum hominem contra tentationes, atque ad alleviandam animam, ut significat S. Jacobus cit. *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesie, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine*

ne

ae Domini; & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei. Sed hæc non conveniunt, nisi habenti usum rationis: ergo &c. Tertia pars aperte habetur in Concil. Florent. Hoc Sacramentum, nisi infirmo, de cujus morte timetur, dari non debet. Et Tridentino Sess. 14. de Sacram. Extrem. Unct. c. 3. ibi: declaratur etiam, esse hanc Unctionem infirmis adhibendam, illis verò præsertim, qui periculosè decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur: quod etiam indicant illa verba Apostoli: *Infirmatur quis in vobis.*

RISOL. II. Illicitum est, eadem infirmitate & morbi periculo durante, reiterare Extremam Unctionem eidem infirmo. Probatu ex Carechismo Romano tit. de Sacram. Extrem. Unct. sect. 11. & Rubrica Ritualis Romani, in quibus hæc veritas aperte deciditur. Prior ità habet: *Illud observare oportet, in una, eademque egrotatione, cum eger in eadem vitæ periculo positus est, semel tantum unguendum esse.* Posterior ità: *In eadem infirmitate hoc Sacramentum iterari non debet.* Quod idco forsan ità institutum est, ut infirmi majori cum fervore suscipiant hoc Sacramentum, scientes, semel tantum in eadem infirmitate ipsum posse recipi.

RESOL. III. Quòd si infirmus, Oleo sancto inunctus, ab illa infirmitate convalescerit, & deinde in aliam lethalem infir-

mitatem inciderit ; vel saltem prima infirmitas, postquam periculosa esse desit, recruduerit, & de novo periculosa facta fuerit, potest Sacramentum Extremæ Unctionis iterum suscipere, & toties, quoties talis facta est alteratio. Primus casus clarè continetur in Concilio Tridentino *cit. ibi: Quòd si infirmi post susceptam hanc Unctionem convalescerint, iterum hujus Sacramenti subsidio utari poterunt, cum in aliud simile vitæ discrimen inciderint.* Alterum casum admittunt D. Bonaventura 4. dist. 23. p. 2. q. 4. in fine. D. Thomas ead. dist. q. 1. art. 4. & communiter alii Doctores ; cum sic moraliter censetur alia esse infirmitas. Confer Gobatum *tr. 8. de Extr. Unct. n. 887. & seqq. Tamburium ibid. lib. 6. cap. 2. §. 6. à n. 3. Clericatum eod. tit. decis. 81. n. 41. & alios communiter.*

§. II.

Praxis Confessariorum circa expositam Doctrinam.

CASUS I.

Ferdinandus Religiosus, in sua obedientia extra Claustrum commoratus, incidit in morbum lethalem ; quocirca Parochus, apud quem decubuit, suaviter ac tempestivè eum admonuit sui periculi, offerens ipsi sua ministeria, si ordinariis infirmorum

Sa-

Sacramentis ad mortem præmuniri vellet. Ille verò Religiosus infirmus, cum esset longè absens à suo Monasterio, causabatur se extra Ordinem suum confiteri non posse, eò quòd per speciales illius Constitutiones prohiberetur; alia tamen Sacramenta se omnimodis affectare ac desiderare significabat. Verùm quia insolitum hoc videbatur Parocho, ut S. Viaticum ministraretur non Confesso, etiam ab aliorum Sacramentorum administratione abstinuit, sicque Religiosus sine Sacramentis decessit, non absque admiratione populi. Queritur ergò I. An Religiosus ille rectè recusaverit Confessionem extero faciendam? II. An Parochus ei rectè denegavit reliqua Sacramenta?

RESOLUTIO.

UT iste casus notabilis (sive factus, sive fictus) debite resolvatur, sciendum est, in omnibus, Mendicantium saltem, Ordinibus, etiam in inelyta Societate Jesu, cautum esse, ne quis Religiosus professus extra Ordinem confiteatur. Quæ ordinatio, licet multis exotica, & invisã appareat, talis tamen nullo modo est; quia ex ipsa institutione Sacramenti Pœnitentiæ, quod se habet instar judicii, nemo potest validè confiteri, nisi proprio Sacerdoti, jurisdictionem fori interni in ipsum habenti, ex cap. omnis utriusque 12. de pœnit. & remiss. sed

hæc jurisdictio in personam Regularem, præsertim Ordinis Mendicantium, nulli convenit, nisi Prælato ejusdem Religionis: Consequenter hic solus, & cui ille jurisdictionem hanc commiserit vel delegaverit, quempiam illorum Religiosorum validè potest absolvere. Ne igitur vel ex ignorantia, vel ex præsumpta Prælatorum licentia, quæ ad valorem actuum non sufficit, contingeret aliquorum confessio, & absolutio invalida extra Ordinem, meritò id fuit prohibitum, accedente præsertim autoritate, & confirmatione SS. Pontificum Clementis IV. Innocentii VIII. Julii II. Clementis VII. & VIII. Veruntamen extremæ necessitatis articulus semper ab hac prohibitione censebatur exceptus, prout eundem etiam expressè excepit Clemens IV. in Mari Magno, ut habetur in Monumentis Ordinum; & clarè sequitur ex Concilio Tridentino, quod *sess. 14. cap. 7.* indefinitam, universalem, & irrestrictam dat facultatem omnibus Sacerdotibus *quoslibet pœnitentes* in mortis articulo vel periculo à quibusvis peccatis absolvendi. Unde dictus Religiosus fuit in malo supposito, quòd sibi non liceat in eo articulo extra Ordinem confiteri; cum statutorum conditoribus de hoc nihil inciderit, & oppositum expressè pro Prædicatoribus & Minoribus concesserit.

Six-

Sixtus IV. ut videre est apud Rodriquez tom. 1. QQ. RR. quest. 62. art. 6. Per quæ patet responsio ad primum quæsitum.

Ad alterum, docet P. Gobat tr. 6. Theolog. Experim. num. 352. à gravi noxa excusari eum, qui graviter decumbens, nollet confiteri, eò quia ab ultima Confessione, antè trimestre peracta, nullius gravis peccati se reum sciret, additque, tali infirmo Viaticum & Extremam Unctionem non esse denegandam; quò clypeò etiam se præfatus Religiosus Ferdinandus tueri potuisset, & Sacramenta reliqua etiam non confessus, ne contra propriam agat conscientiam, postulare. At ex opposito stat communis fidelium praxis & consuetudo, quâ nulli, nisi priùs Sacramentaliter confesso, S. Viaticum solet porrigi; unde hac consuetudine nixus D. Parochus, erroris redargui non potest, quòd confiteri nolenti etiam Sacrum Viaticum denegaverit; Ideòque saltem, ne populo daretur scandali occasio, debuisset se ille Religiosus ad sacram exomologesin, resolvere, sciens utique, præceptum naturale evitandi scandali magis urgere, quàm quascunque Ordinum Constitutiones, utpote juris merè positivi. Quòd autem etiam Extremam Unctionem, ad quam Confessio determinatè non exigitur, sed solus status gratiæ, etiam contritione comparabilis,

bilis, denegaverit, non videtur rectè factum; cum videamus istud Sacramentum etiam sensu destitutus, sicque actualiter non dispositis, conferri. Latiùs hunc casum deduxi; quia scio multos discursus, etiam à doctis, de ejus contingentia saltem possibili hìc illic institutos.

CASUS II.

Geminianus Parochus, cum catellum à rabido cane defenderet, ipse ab eodem lethali morfu exceptus, & venenatâ materiâ infectus fuit. Unde in vicinam civitatem delatus, rem aperit Medico, qui malum jam incurabile factum estimans, suadet illi, ut ocyùs rem suam disponderet, & ad mortem omni momento expectandam se prepararet. Obsecutus Geminianus, confert se ad PP. Carmelitas ibi degentes, conscientiam suam cum intensissimo dolore exonerat, statimque à Patribus petit tum sacrò Viaticò ad ultimum agonem muniri, tum S. Oleò tanquam fortis athleta inungi. Ut petiit, factum, nec gressum è Monasterio posuit, cum jam horrida rabie correptus, inter dolores sevissimos animam efflavit. Ità recordor mihi narratum, cum adhuc in Ordinis tyrocinio versarer. *An omnia rectè facta?*

RE-

RESOLUTIO.

Rectissimè; quia Geminianus, cum nè¹⁰⁹ momento quidem securus fuerit à rabie eum correptura, non poterat prudenter expectare adventum alterius Provisoris, è statu Ecclesiastico, sed meritò prope-
ravit, ut quàm citissimè ei provideretur. Nec dicti Regulares sibi timere debebant de Censura incurrenda; cum nullo jure prohibeantur SS. Sacramenta apud ipsos infirmatis ministrare, ubi periculum est in mora; ut patet per dicta superius. Quòd si etiam à me quæras, an dictus Parochus potuerit, vel debuerit in præfata Ecclesia Regularium sepeliri? Respondeo sub distinctione, quòd potuerit, & debuerit, si ibi elegerit sepulturam; secùs, si non elegerit: quam responsonem juribus firmare possem, si scribendi ratio id permitteret.

CASUS III.

Hesichius subitanè apoplexiâ tactus, in momento omnibus quasi sensibus destituitur; firmiter tamen sibi persuadet, periculum non esse tantum, ut ad Sacramenta recipienda teneretur. Unde nec de Confessione quid vult audire, nec de S. Viatico, nec de Extrema Unctione, & cum nihilominùs Sacerdos cum sacro Oleo, ipsum inun-
tu.

Eturus adveniret, ille vires omnes, quas potest, opponit, & caput in omnem partem ventilat, satis ostendens animum suum contrarium. Quid de hac Unctione sentiendum?

RESOLUTIO.

110 **S**entio, quòd ista inunctio fuerit invalida, & sine effectu; quia juxta omnes ad validam Sacramentorum susceptionem ex parte adulti requiritur voluntas habitualis, ad minus implicita, & interpretativa; sed Hesichius hic & nunc non habuit talem voluntatem, sed contrariam non recipiendi hoc Sacramentum, quantum ab externis dijudicari potuit. Nec juvat, quòd hæc resistantia orta fuerit ex falsa persuasione, nullum subesse mortis periculum; nam ex hoc nihil aliud sequitur, quàm quòd præter illam efficacem nolitionem hic & nunc recipiendi Sacramentum, habuerit etiam inefficacem, & conditionatam voluntatem recipiendi, si adesset periculum, quæ tamen in concursu prioris nolitionis efficaci videtur insufficientis.

§. III.

Actus Præparationis ad Sacramentum Pœnitentiæ.

111 **O** DEUS meus! quantum recessi à te summo bono, ultimo omnium creaturarum fine!
quan-

quantum contra te abusus fui potentiis, mihi à Bonitate tua ad te DEUM meum cognoscendum, amandum, & fruendum, concessis! Peccavi, & peccavi nimis coram te, indignus, qui recipiar in tuam gratiam. Sed quia non vis mortem peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat, hinc inter angustias, & timores mortis constitutus, redeo ad te fontem omnium gratiarum, & secundam post naufragium tabulam, salutiferum scilicet pœnitentiæ Sacramentum apprehendo, sperans per illud virtute sanctissimæ Passionis, & infinitæ satisfactionis D. N. J. C. omnium peccatorum meorum veniam, & remissionem recipere, & in gratiam adoptionis filiorum DEI redintegrari. Doleo, te summum Bonum offendisse, & propono firmiter ex hac hora te amplius non offendere. Adjuva me, Domine, tuâ Divinâ gratiâ, quia nihil ex me, sed omnia possum in eo, qui me confortat.

Ad SS. Eucharistiæ Sacramentum.

Domine, quomodo tu venis ad me, qui vacuus 112
 sum omni virtutum apparatu? Certè ad tantum Hospitem excipiendum Angelica exigere-
 tur puritas; ego autem me plenum maculis, & vitio-
 rum sentibus obsitum invenio. Sed en! inops
 ego sum, & pauper, impos, & ineptus, ut di-
 gnam tibi domum præparem. Præveni me tuâ
 Divinâ misericordiâ, & imple me virtutibus, qui-
 bus dignè te recipiam. Da mihi fidem, spem, &
 cba-

charitatem, quibus tibi, fini meo ultimo, soli, & unice adhaream; da mihi religionem, qua te unum DEUM colam, & adorem; da mihi humilitatem, qua me in abyssum mei nihili totum abjiciam; da mihi promptam ad omnia pro te, & amore tui agenda, & patienda voluntatem, ut in omnibus te quæram, & inveniam. Domine, tu es solus virtutum omnium complementum; da mihi te ipsum, & nihil mihi deerit: in loco pascuæ ibi me collocabis.

Ad Extremæ Unctionis Sacramentum.

113 **H**Abeo nunc te, ô Amor meus! possideo te, ô summum Bonum meum! sed velata adhuc facie, scilicet sub candidis speciebus panis. Fam etiam revelata facie videre te cupio; sed qui fiet hoc, qui necdum ab omnibus peccatorum remoris sum expeditus? Domine, in hunc finem instituisti saluberrimum Extremæ Unctionis Sacramentum; unge igitur me tuâ Divinâ gratiâ, nam & tu unctus es per naturam: unge me, & hac salvifica unctione dele omnes adhuc residuas iniquitates meas, ut nihil amplius impedire possit, vel retardare unionem tecum habendam in beata eternitate. Sic psallam tibi in vita mea; sic psallam tibi, quamdiu fuero; spiritus enim Domini super me, eò quòd unxerit Dominus me. Isa. 61.

DI-